

laišakai lietuviams

spalis/october 1982

KAS GRAŽINS DIEVĄ Į LIETUVĄ?	289	Juozas Vaišnys, S.J.
SAMSONAS IR KIRKE	293	Anicetas Tamošaitis, S.J.
AŠ ESU SU JUMIS ...	296	Chiara Lubich
MARKSIZMO PATRAUKLUMAS IR PAMOKOS	297	P. Daugintis, S.J.
KUNIGŲ-MAIŠTININKŲ "PAVYZDYS"	301	Kostas Paulius
ĮSPŪDŽIAI IŠ "LAISKŲ LIETUVIAMS" KELIONĖS	303	Gunda Kodatienė
TIK SAVA KULTŪRA UŽTIKRINS MUMS ATEITĮ	308	Jonas Miškinis
AR LAIMĖ — ILIUZIJA?	310	A. Mauragis
AFRIKIEČIŲ PASAKA	311	Vertė D. Sadūnaitė
JAUNYSTĖS DŽIAUGSMAS, MEILĖ IR ... MIRTIS (III)	312	Vytautas Kasniūnas
TĖVYNĖJE	316	Gediminas Vakarīs
KALBA	320	Juozas Vaišnys, S.J.
TRUMPAI IŠ VISUR	322	J. Pr.
ATSIŪSTA PAMINĖTI	324	Redakcija

Viršelio nuotrauka — Algirdo Grigaičio.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July and August for \$8.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Second class postage paid at Chicago, IL and additional mailing offices. POSTMASTER: Send address changes to LAIŠKAI LIETUVIAMS, 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636.

Laiškai lietuviams

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

1982 / SPALIS-OCTOBER / VOLUME XXXIII, NO. 9

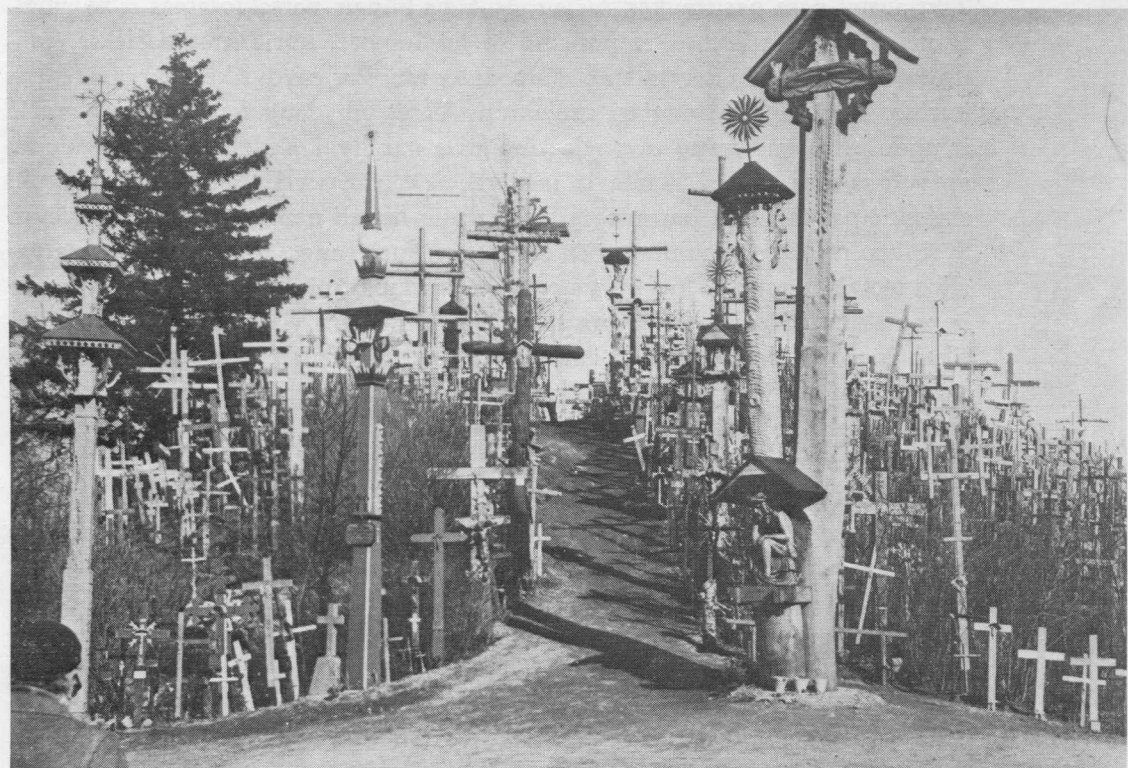
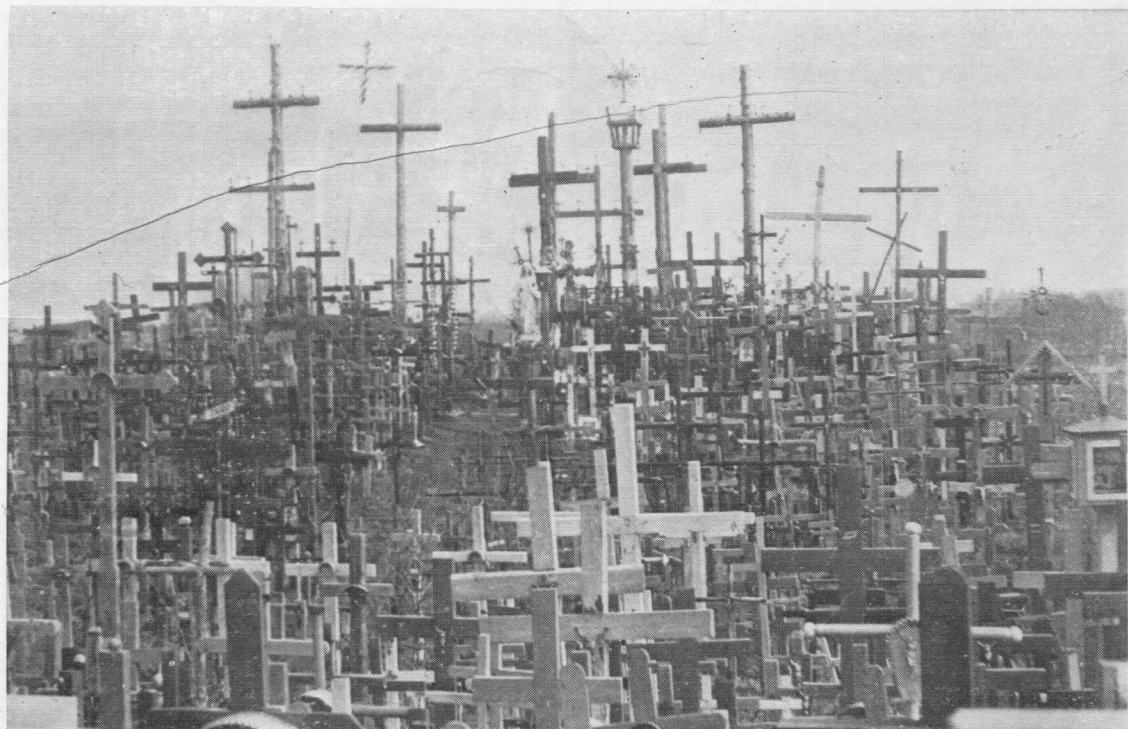
KAS GRAŽINS DIEVĄ Į LIETUVĄ?

JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Argi Dievas būtų kur nors iš Lietuvos pasitraukęs, kad jį reikia grąžinti? Tikriausiai nėra pasitraukęs, tačiau visokiais būdais persekiojamas ir vejamas. Ir privačiuose laiškuose, ir pogrindžio leidiniuose, kurie mus pasiekia, randame daug šviesių pavyzdžių, kaip žmonės gina savo tikėjimą ir idealus, kuriuos komunistai stengiasi suniekinti. Taip, ten daug kas mus paguodžia ir ugdo viltį, kad mūsų tėvynėje tikėjimas dar ilgai išsilaikys, bet vis dėlto, apžvelgus visą padėtį, tenka ir nuliūsti, ir susimąstyti. Juk žiauri ir grubi ateistinė propaganda jau nuo vaikų darželio negali nepažeisti jaunimo sielos. Susitikus ne tik su jaunimu, bet ir su tais, kurie augo ir brendo jau okupacijos metais, pamatai, kad jiems religija yra labai miglotas dalykas. Jeigu jie ir neniekina religijos, nekovoja prieš Dievą, bet yra visiškai skeptikai, agnostikai, ignorantai religiniuose dalykuose. Argi nuostabu? Juk jie gal per visą savo gyvenimą visai nebuvo bažnyčioje, nemoka poterių, nesupranta paprasčiausių tikėjimo tiesų.

Kaip ilgai dabartinė padėtis Lietuvoje tęsis, niekas nežino. Turime vilties, kad kada nors pasibaigs. Nors ir prašvis laisvė, bet iš daugelio mūsų brolių ir sesių širdžių Dievas jau bus išvytas. Kas jį sugrąžins? Lietuvoje kunigų skaičius kasmet mažėja. Ar geriau pas mus? Čia taip pat pašaukimas į kunigystę labai retas įvykis. Tad reikės dirbti ir apaštalauti pasauliečiams. Ar turėsime tinkamų šiai kilniai, bet sunkiai misijai?

Kokia dabar mūsų išeivijos padėtis, kokiais idealais gyvena jaunimas? Kai kurie mūsų jaunimo vadai yra dideli entuziastai, optimistai. Jeigu į vasaros stovyklas susirenka kelios dešimtys jaunimo, jeigu jie dar šiaip taip pakalba lietuviškai ir moka nemaža lietuviškų dainų, tai manoma, kad tas jaunimas yra stiprus ir tvirtas tiek tautinėje, tiek religinėje srityje. Deja, tas

Dabartinis kryžių kalnas netoli Šiaulių.

entuziazmas ir optimizmas turėtų labai sumažėti, geriau įsigilinus į dabartinio jaunimo siekiamus idealus, supratęs jo moralinį gyvenimą. Mūsų gyvenamoji aplinka nėra dvasiniam subrendimui palanki, deja, dažnai nėra tėvai jos neatsveria, pasirodo bejėgiai savo prieauglį apsaugoti nuo blogų įtakų, nuo klaidingų kelių.

Mes gyvename laisvame krašte, kur tikėjimo laisvė yra iškilmingai garantuota, kur net prezidentai ir senatoriai savo kalbose nuolat mini Dievą. Taip, čia Dievas dažnai minimas, bet jo sąvoka labai neaiški. Ne tik Šiaurės Amerikoje, bet ir visur kitur, kur tik mūsų tautiečiai gyvena, yra labai įsigalėjęs religinis indiferentizmas. Norint parodyti kitiems toleranciją, pradedama galvoti ir skelbti, kad visos religijos yra lygios, visos vienodai geros, todėl visai nesvarbu, kurią iš tų kelių šimtų įvairių religijų pasirinksi. Stengiamasi būti aukščiau visų religijų. Tačiau tokiu keliu einant, paprastai atsistojama ne aukščiau visų religijų, bet šalia jų, nepraktikuojant nė vienos. Tokie žmonės teoriškai pripažįsta kažkokią neaiškią dievybę, bet praktiškai taip gyvena, lyg jokio Dievo ir jokios religijos nebūtų. Kai Dievas neturi praktiškam žmogaus gyvenimui įtakos, kai užmirštas Kristaus mokslas, tada ir moralės srityje įsigali pragmatiniai bei hedonistiniai principai, skelbiant, kad gera yra tai, kas man naudinga ir malonu. Savo malonumų ir naudų yra ieškoma, nesiskaitant su jokiais priemonėmis.

Materialinė gerovė čia taip yra garbina, kad materializmas daug kur yra užviešpatavęs ir nuslopinęs dvasią. Lengvo žanro spauda, filmai ir televizijos programos propaguoja labai lėkštą gyvenimo būdą be jokių aukštesnių idėjų. O ir tos įstaigos, kurios specialiai rūpinasi idėjų skleidimu, t.y. universitetai, maitina jaunimą klaidingais mokslais. Nekatalikiškus universitetus lankęs jaunimas negali visiškai išvengti neigiamų įtakų, nors namie ir būtų gavęs gerą išauklėjimą, nors jo religinis gyvenimas būtų tėvų prižiūrimas. Tenka išgirsti iš studentų, kad kai kurie profesoriai (kartais net ir ka-

talikiškuose universitetuose) viešai skelbia savo klaidingas idėjas, griauančias pačius krikščionybės pagrindus. Jau iš keleto studentų teko girdėti, kad viename lietuvių labai lankomame universitete paskaitos metu išėjo kalba apie pagundas. Profesorius labai šaltai pareiškė, kad nebūtų gera su pagundomis kovoti, geriau yra joms pasiduoti, nes kitaip elgdamasis žmogus gali įsigyti visokių psichologinių kompleksų, kenkiančių jo sveikatai ir asmenybei...

Gal dar nėra taip bloga, jeigu viešai užpuolama religija ir jos principai. Tokiu atveju studentai gali būti priversti pagalvoti ir išsiaiškinti, kur yra tiesa. Pažįstu studentų, kurie išdrįsta viešai profesoriui pasipriešinti ir su juo diskutuoti. Bet yra daug blogiau, kai pamažu, nejučiomis yra nuodijamos jaunos sielos klaidingų filosofinių sistemų užkrėstomis idėjomis. Tai ypač yra pavojinga studijuojant psichologiją, pedagogiką ir kitus filosofinius ar filosofijai artimus mokslus. Teko sutikti jaunuolių, studijuojančių šias mokslo sritis nekatalikiškuose universitetuose, ir beveik be jokių išimčių galima padaryti išvadą, kad visiems yra padaryta didesnė ar mažesnė žala religijos srityje, kad yra sujaukti jų moraliniai principai ir klaidingai pateikta dvasinių vertybių gradacija. Kai kurie yra tapę beveik ateistai, kiti, nors ir tebesilaiko tikėjimo, bet jaučiasi smarkiai sukręsti ir lyg paklydę tamsiame miške. Jie pamato, kad šeimoje ir katalikiškoje mokykloje įgytos religinės bei moralinės žinios visiškai nesiderina su universitete gautu mokslu. Čia tai tikrai susidaro pavojingi psichologiniai kompleksai, kurie išmuša žmogų iš pusiausvyros ir galvoje sukelia idėjinį chaosą.

Daugumas mūsų jaunuolių ir šeimose negauna tvirtų religinių pagrindų, nes ir jų tėvai yra baigę mokslus ne geresnėje aplinkoje. Jie baigę panašias mokyklas, kaip ir jų vaikai, o tėvai dažnai yra mokęsi Rusijoje, kur universitetai ir kitos mokyklos buvo persisunkę materializmo ir pozityvizmo idėjomis. Tie mūsų laisvosios Lietuvos inteligentai daugiausia buvo labai liberališkų pažiūrų religijos srityje. Nors Lietuva ir

buvo vadinama šventąja žeme, bet ši vardą jai užpelnė ne miesto inteligentija, o kaimo artojai. Mūsų inteligentų religinės žinios buvo labai menkos: jų nei mokykloje negavo, nei vėliau neįsigijo, nes šios rūšies literatūros savo kalba beveik neturėjome, o kitomis kalbomis buvo skaitomi tik romanai ir pasaulietišųjų mokslų veikalai. Skaityti religinę literatūrą buvo ne mada.

Tad dabartinė mūsų religinė padėtis nėra džiuginanti. Užtat, jeigu kada nors reikės stiprinti mūsų brolius ir seses laisvam gyvenimui prisikėlusioje Lietuvoje, ar mes sugebėsime, ar mes turėsime ką jiems duoti? Juk visiems yra žinomas lotyniškas posakis, kad "nemo dat, quod non habet".

Bet argi mes turėtume tik beviltiškai nuleisti rankas ir be kovos pasiduoti aplinkos srovei? Argi mes esame bejėgiai ir neturime jokių priemonių pasipriešinti tai srovei? Priemonių, žinoma, yra, tik reikia noro jomis naudotis, nesibijant net vienos kitos aukos.

Pirmiausia tėvai turėtų leisti vaikus tik į tokias mokyklas, kur nebus sužalota jų asmenybė ir nebus sugriautas jų religinis gyvenimas. Tokiais atvejais kartais gal brangiau kainuos, gal vaiką reikės išleisti kur nors toliau nuo gyvenamos vietos, bet yra tėvų, kurie to nesibijo. Kartais gal reikės atsisakyti televizijos aparato, naujesnio automobilio, bet vaiko siela už visa tai daug vertingesnė.

Reikia neužmiršti, kad nė vienam studijuojančiam jaunuoliui nepakanka tų religinių žinių, kurias jis yra gavęs pradžios ar aukštesniojoje mokykloje. Toliau studijuojant, kyla įvairių problemų, dažnai surišų ir su religija, kurioms išspręsti reikia didesnio religinio išsilavinimo. Nors universitetas lankančiam jaunimui nelieka daug laiko skaitymui, bet vis dėlto reikėtų jo šiek tiek surasti. Juk gilesnis religijos supratimas net ir studijuojantiems kai kuriuos grynai praktiškus mokslus gali daug padėti įvairiuose tų mokslų klausimuose, bet, kas svarbiausia, jis padės atsispirti religijai priešingoms įtakoms ir neleis, kad kitų mokslo

šakų problemos nustelbtų religinį gyvenimą.

Ir čia didelė atsakomybė tenka tėvams. Nesvarbu, kokio išsilavinimo jie bebūtų, vis tiek jie gali ir turi pareigą savo vaikui, net ir universiteto studentui, padėti, patarti, susipažinti su jo dvasiniu gyvenimu ir skaitytą. Yra tėvų, tebaigusių vos kelias gimnazijos klases, bet paskui nuolatine gerų knygų skaitytą tiek išsilavinusių, kad net universitetą baigusius savo vaikams galėjo duoti gerų patarimų ir ištraukti juos iš religinių bei moralinių klystkelių. Jeigu nesugeba patys tėvai vaikams padėti, tepataria jiems ir tenurodo tinkamą asmenį, su kuriuo vaikas galėtų pasikalbėti, tenurodo tinkamą knygą, kurią galėtų paskaityti. Kiekvienoje šeimoje turėtų būti religinio turinio knygų bei žurnalų. Nereikėtų gailėtis vieno kito dolerio iš namų išėjusiems vaikams užsakyti gerų žurnalų bei knygų.

Jau minėjome, kad lietuvių kalba neturime daug pasirinkimo tikėjimą stiprinančiai skaitytai, bet vis dėlto yra viena kita knyga, vienas kitas žurnalas. Aišku, jų reikėtų daug daugiau. Mes turime įsisteigę romanų ir kitokių veikalų premijų, kurios paskatina rašyti. Tai yra gerai. Bet dar labiau mums dabar yra reikalinga rašyti ir leisti religinio turinio knygas, kurios ir mūsų tautiečius Lietuvoje kaip nors gali pasiekti. Jau seniai buvo keltas klausimas ir daugelio labai entuziastiškai pritartas, kad reikėtų paruošti ir išleisti įvairiais religiniais bei moraliniais klausimais brošiūrėlių. Jos galėtų būti net naudingesnės už storas knygas. Knygą perskaityti reikia ryžto ir laiko, o keliolikos puslapių brošiūrėlę perskaityti būtų visai nesunku. Gerai parašyta brošiūrėlė galėtų būti daug naudingesnė, negu stora knyga. Deja, kai kurie mano, kad parašyti knygą yra daug daugiau garbės, negu išleisti tik trumpą brošiūrėlę. Bet juk ne garbė, o nauda mums svarbu.

Visi, kurie su jaunimu susiduria, žino, kad dabartinio mūsų jaunimo moralė yra pastatyta ant labai klaidingo pamato. Įvairios statistikos kelia pasibaisėjimą. Turime kunigų, kurie sako pamokslus, kartais net

ir jaunimui veda rekolekcijas, kartais ir kokį straipsnį parašo, bet atrodo, kad kai kurie labai svarbūs ir esminiai religijos bei moralės klausimai jiems yra tabu. Dabar žmonėms, ypač jaunimui, reikia dvasinių proteinų, o ne Beverčių saldainiukų! Pamoksluose ir konferencijose jie mėgsta pasikrauti padangėmis, labai abstrakčiai pakalba apie kažkokią neaiškią meilę (kuria jaunimas dažnai supranta visai kitokia prasme), bet apie pagrindinius religijos ir moralės klausimus lyg bijosi išsirtarti, kad nebūtų apšaukti nemoderniais, atsilikusiais, senoviškais. Radikalus posūkis kitokia kryptimi čia yra būtinas. Ką norėti, kad jaunimas būtų religingas ir moralus, jeigu apie tai neturi jokio supratimo, nes niekas jam apie tai nėra kalbėjęs!

Baigdami dar vėl grįžkime prie tėvų. Moralinis bei religinis principas reikia vaikui diegti nuo pat mažens. Mažam vaikui įdiegti tokie principai dažnai turi įtakos visam gyvenimui. Nereikia bijoti rimtų auklėtojų siūlomų naujų moralinio auklėjimo metodų, kurie nebuvo įprasti Lietuvoje.

Daugelis sutinka, kad vaikui labai daug žalos gali padaryti televizija, ypač dabar, kai yra įvestos tos "kabelinės" stotys, per kurias kartais rodomi net pornografiniai filmai. Yra šeimų, kurios čia pasuko radikaliu keliu ir išmetė į šiukšlyną televizijos aparatus, nes pamatė, kad tai gali būti grubi priemonė vaiko sielos žudymui. Daug kas kreipiasi ir į valdžią, kad sutvarkytų ir televizijos programas, ir uždarytų pornografinę literatūrą platinančias krautuves, bet teismai atsako, kad čia būtų laisvės varžymas... Tai akli žmonės, kurie nesupranta, kad tokia "laisvė" veda į žiauriausią vergiją. Nereikėtų liautis kovoti, nuolat kelti šį svarbų klausimą — gal kada nors ir aukščiausieji teismai supras, jog čia eina kalba apie viso krašto ne tik moralinę ateitį.

• Prezidentas Reagan, liepos 15 d. kalbėdamas JAV sąjūdžio Right to Life vadovybės suvažiavime, pabrėžė, kad negimusių kūdikių žudymas yra širdį verianti JAV tragedija. Jis pažymėjo, kad jau yra atėjęs laikas kongresui pažvelgti į šią negerovę. Prezidento kalba buvo įrašyta į filmą.

SAMSONAS IR KIRKĖ

ANICETAS TAMOŠAITIS, S.J.

Teisėjų knyga Šv. Rašte pasakoja apie Samsoną. Buvo stipruolis. Bet dėl savo lengvapėdiškumo stiprybę prarado. Priešai jį surišo, apkalė pančiais ir pristatė vergo darbui — sukti girnų. Viena proga susirinkę dar iš jo tyčiojosi. Tuomet Samsonas ėmė melsti Viešpatį, kad vėl grįžtų anksčiau turėtoji jėga. Ir toji grįžo — Samsono garbei, o priešų gėdai.

Geras įprotis yra galinga jėga. Jis daro žmogų panašų į tokį stipruolį Samsoną. Tai sakyti turime pagrindo. Išigijęs gerą įprotį kurioje nors srityje, ar ji būtų darbo, ar doros, asmuo čia laisvai, nesustabdomai, sparčiai žengia į priekį: be didelio vargo, be galvos laužymo, nublokšdamas kliūtis arba jų net nejausdamas, dažnai net pats negalėdamas paaiškinti kaip. Tiesiog miela ir pačiam, ir tokį stebinčiam. Yra tartum stipruolis.

Verta pastebėti, kad ir dorybės, kaip vykusiai yra nurodęs šv. Tomas Akvinietis, priklauso įpročio kategorijai. Dorybės yra įpročiai daryti ką nors gera. Kas gi kita, pavyzdžiui, yra dosnumas, jei ne įpratimas nesismulkinti, bet duoti apščiai? Arba kas tvarkingumas, jei ne įprotis visa dailiai laikyti kaip reikia? Naudinga prisiminti ir tai, kad lotynškai dorybės žodis *virtus* pirmine prasme reiškia *jėga*. Vadinasi, pačioje kalboje atsispindi faktas, kaip geras įprotis duoda žmogui galios, tartum prisega sparnus, kurie jį tiesiog nešė neša. Atvirkščiai, blogi įpročiai — juos vadiname ydomis — stiprybę atima, žmogų supančioja. Ypatinai paraližiuojamu būdu asmenį surakina ydos, kurių nusikrato, bet paskui vėl užvaldomas. Prieš tai laisvas ir stiprus, dabar, kaip Samsonas priešų, jų surištas, nenorėdamas suka girnas tamsos karalystės malūnui. Galime būti tikri, kad toje karalystėje viešpataujantis priešas iš tokio pagrįstai tyčiojasi.

Šią tiesą apie ydas jau anksčiau išreiškėme vienu graikų Odisėjo kelionės nuoty-

kiu. Vėjų valdovas Ajolas, juos visus sugaudęs, sukišo į jaučio odos maišą, palikdamas pūsti tik zefyrą, kuris grįžtančius iš Trojos karo graikus jau buvo beprinešęs prie tėviškės krantų. Bet kareiviai tą Odisėjui atiduotą maišą neatsargiai atrišo. Išsprūdę vėjai, įdūkusiai kaukdami, vėl nudangino laivus į marių tolumas. Taip, sakėme, yra ir su ydomis. Tad kai blogus įpročius nuo savęs nusviedžiame, tartum sukišame į maišą, turime jį laikyti gerai užrištą, kad neišspruktų ir vėl mūsų neužvaldytų, nes tai didelė nelaimė. Tiesa, su Dievo pagalba įmanoma išsinarplioti net iš vėl užvaldžiusio blogo įpročio replių, kaip Samsonui sutraukti pančius. Bet daug išmintingiau blogam įpročiui iš naujo į nagus nepakliūti, jo iš maišo neišleisti. Gerai sakoma, kad uncija ligos vengimo yra vertesnė už svarą gydymo. Suvis mažiau vargo klaidos nedaryti, negu padarytą taisyti. Todėl naudinga žvilgterti į tai, kas atsikratytų blogų įpročių maišą atriša. Svarstymas gali padėti tos nelaimės vengti, klaidos saugoti.

Visų pirma jį gali atrišti *vieta* — savo teikiamomis progomis. Todėl tokių vietų, kur nugalėtas blogas įprotis ypatingai reikšdavosi, turi būti vengiama kaip ugnies. Įprotį pašalinus, polinkis į jį lieka. Tą polinkį išstatyti galimam dirginimui, užsiliepsnojimui yra didelė neišmintis. “Kas mėgsta pavojų, tas jame žus”, įspėja Šv. Raštas (Sir 3, 27).

Vienas valdininkas paskelbė, kad jam reikia šoferio. Paskirtą valandą prisistatė trys kandidatai. “Jei prie kelio būtų iškasta didelė duobė”, samdytojas paklausė pirmąjį, “kaip arti, į ją neapsiversdamas, galėtum privažiuoti?” — “Privažiuočiau per vieną pėdą”, tas atsakė. — “O tu?” paklausė antrąjį. — “Man užtektų šešių colių”, atsakė tas, norėdamas pirmąjį nurungti. — “Na, o tu?” kreipėsi į trečiąjį. Šis atsakė: “Kaip arti galėčiau važiuoti, nežinau. Bet, būdamas Tamstos šoferiu, laikyčiausi nuo tos duobės kuo toliausiai”. — “Esi pasamdytas”, tarė valdininkas. “Kiti du gali eiti sau”. Proga sakydam polinkiui užsiliepsnoti

yra panaši į tokią duobę. Jos turi būti lenkiamasi kuo toliausiai.

Toliau maišą gali atrišti *draugai arba šiaip žmonės*. Gali jį atrišti savo pajuoka, priedarta, pavyzdžiu. Ar ne dažna matyti kitus kokį nors blogą įprotį metusiam žmogui vėl siūlant, kartais net prisimygus, kas į tą įprotį veda: “Tik truputėli. . . A, tai nieko nepakenks. . . Būk vyras. . . Žiūrėk, tas ir anas tai daro; ar jiems atsitinka kas bloga?” Tokiems žmonėms privalu atsiminti, kad už savo brolio nelaimę, į kurią tokiu būdu stumia, turės atsakyti Dievo teisme.

Dažnai tai daro nepagalvodami, kad truputis vienam gali būti menkniekis, o kitam — žingsnis į puolį. “Iš vienos kibirkšties pasidaro didelė ugnis”, vėl taikliai įspėja Šv. Raštas (Sir 11, 34). Bet daugiausiai pavojingi, kurie iš kelio veda, nori sugadinti apgalvotai. Tokie kone visuomet patys yra sugedę. Čia labai gera vadovautis indų patarle: “Nuo duriančios karvės laikykis už penkių žingsnių, nuo spiriančio arklio — už dešimties, nuo siuntančio dramblio — už tūkstančio, o nuo sugedusio žmogaus — kad jis iš viso nebūtų tau po akių, taip toli”.

Maišą taip pat gali atrišti *dvi labai pavojingos valkatos*, kurias žmonija jau nuo seno yra praminusi taikliais vardais. Viena yra tinginystė — visų nuodėmių motina. Šv. Jonas Auksaburnis nurodo, kad gamtoje kiekvienas daiktas nuo neveikimo genda: nejudantis vanduo dvokia, nenaudojama geležis rūdija, nedarbama dirva veikia apaugę piktžolėmis. Kaip su gamta, taip ir su dora. Todėl kas su šia valkata bendrauja, tai yra aptingsta, tas tartum ruošia ir puošia savo namus blogiems įpročiams grįžti. Ne mažiau pavojinga yra antroji valkata — godulystė. Kas netvardo savyje godumo, tą šis į blogus įpročius tiesiog plėšia. Juk kaip ana pirmoji valkata vadinama visų nuodėmių motina, taip ši antroji — visų blogybių šaknimi.

Pagaliau maišas gali atsirišti dėl *gerų įpročių stokos*. Kas blogais įpročiais nusikrato, bet jų vietoje neugdo gerų, to virvė, kuria maišas užrišamas, gana netvirta. At-

virkščiai, geras įprotis, kaip tik nukreiptas prieš atsikratytąjį, ne tik laiko maišą tvirtai užrištą, bet dar tartum trenkia per nagus bet kam, kas bando atrišti ir blogąjį paleisti. Tad kas buvo įpratęs apgaudinėti, turi ypač pasižymėti sąžiningumu; kas vartoti svaigalus — blaivumu ir panašiai.

Baigiant ydų svarstymą, galima dar atkreipti dėmesį į porą dalykų. Maiše turime laikyti ne vien tas, kuriomis nusikratėme, bet ir tas, kurių dar nesame turėję. Tiesa, šių tesinėšiojame užuomazgą. Bet gerai žinome, kokie uraganai iš mažų vėjų gali išaugti. Nusiaubia ir žmogų ydų vėjai, jei leidžiami plėtotis. Tad saugiau ir tas užuomazgines laikyti maiše. Prisimintina dar kita kas. Ajolo maišas buvo padarytas iš devynerio jaučio odos, kuri jokio vėjo nepraleido. Todėl šie galėjo prasmukti tik maišą atrišus. Bet mes nesame padaryti iš tokios sandarios medžiagos. Todėl blogi įpročiai gali išsprukti ir į mus grįžti ne vien staiga — maišui atsirišus, bet ir palengva — lįsdami pro įvairius plyšius. Ypač nepastebimai į mus įsliuogia ta kita rūšis — esantieji užuomazgoje: kurių dar nesame turėję ir todėl daug nesisaugome. Tad labai gera kartkarčiais apsidairyti ir patikrinti, ar iš dalies jau nesusikraustę į mūsų charakterį. O tai atradus, tuojau sugintini atgal į maišą. Iš tikrųjų kontrolė turi būti nuolatinė. Čia irgi galioja Šv. Rašto įspėjimas, toks dažnas daugelyje jo lapų, bet ypač Kristaus lūpose: budėti!

Po įvykio su Ajolo maišu graikų legendos vyrai tęsė kelionę namo, tik vėl ne be kliūčių. Vėjas nunešė prie salos, kurioje gyveno ragana Kirkė. Odisėjas įkopė į pakrantės uolą apsižvalgyti. Regi — toli tarp medžių skendi puikūs rūmai. Papasakojo, ką matė, grįžęs pas draugas. Tik šie jau buvo pasimokę atsargumo iš kiklopo salos. Meldė geriau į tuos rūmus neiti. Bet kadangi buvo jūroje paklydę, Odisėjas nutarė, kad eiti reikia: gal gausią pagalbą. Padalijo savo vyrus pusiau. Vieną dalį pasiėmė pats, antrą pavedė kitam. Tada traukė burtus, katrai į matytus rūmus vykti. Burtas lėmė Odisėjo būriui likti krante, o eiti antrajai grupei.

Nuėjusiems vartus atkėlė graži moteris. Tuojau paprašė svečius į vidų, pasodino už stalo, atnešė brangaus vyno ir ėmė vaišinti gardžiais valgiais. Jiems bevalgant, gražioji ponja — o tai buvo ragana Kirkė — palietė kiekvieną savo burtų lazdele, ir visi pavirto kiaulėmis. Šaipydamosi nuvarė juos į tvartą ir uždarė su kitais gyvuliais.

Tai irgi geras mūsų gyvenimo vaizdas. Burtininkė Kirkė pavertė Odisėjo vyrus kiaulėmis. Ar ne panašiai darosi su šimtais mūsų meto žmonių? Vienus apkeri burtininkė degtinė, paversdama ištižusiais, bevaliais padarais, ne retomis progomis žvygaujančiais kiauliškas dainas. Kitus užburia didybė ir paverčia tartum plėšriais liūtais, lipančiais į savo garbę per kitų žmonių lavonus ir sudraskančiais kiekvieną, kas tik drįsta kelti prieš juos savo balsą. Iš tikrųjų mūsų kiekviename jau glūdi gyvulys: viename vienoks, kitame kitoks. Gyvenimo aplinkybės tik išryškina jo veidą. Keletą prisiminkime iš savo pačių stebėjimo, kaip žmonės elgiasi.

Vienuose glūdi tingus *katinas*. Kas nėra matęs katino, patogiai susiraičiusio šiltoje vietoje? Pramerks akis, pasiraivys, nusižiovaus ir vėl snaudžia. Yra į jį labai panašių žmonių. Jei jau priprašysi ką nors padaryti, tai dar šiaip taip murmeldami išsirango. O neprašyk, tai patys niekada neišsijudins ir nesusipras padėti. Tikri tingūs katinai! Katės turi dar kitą bruožą: ne vien tingios, bet ir purškios. Neatsargiai užkabink, tuojau ir dreskia nagais. Panašiai yra žmonių, kurie dėl menkniekio tuojau šoka draskyti kitam akių.

Kituose glūdi užsispyręs *ožys*. Jų dėsnis: va, aš pastatysiu ant savo! Jeigu jau įsikals ką nors į galvą, nors tai būtų ir kvailoka, neišmuši nė basliu. Truks plyš, bet savo nuomonės neatsisakys, nors ir kažin kokiais argumentais įrodytum, kad ji netikslinga. Jei pasirinks kokį nors darbo būdą, laikysis jo įsikandę, nors ir kaip tikintum, kad taip daryti neišmintinga. Tikri užsispyrę ožiai!

Dar kituose glūdi apsimetėlė *lapė*. Kai su jais kalbi, matai vien saldų šypsni, apipila tave komplimentais. Bet atsuk jiems nu-

garą, tada, brolyti, jei galėtum paklaustyti, išgirstum dalykų, kuriuos apie tave pasakojai! Visai kaip priežodyje: į akis — motina, už akių — pamotė. Akyse kelia į padanges, lygina su angelais. Už akių mindžioja ir drabsto purvais. Tikros apsimetėlės, saldžialiežuvis lapės!

Kai kuriuose žmonėse glūdi išdidus *povas*. Kaip ir priežodis sako, povas didžiujasi gražiomis uodegos plunksnomis. Panašiai yra žmonių, kurie taip ir stypčioja aplinkui pasipūtę, ne viena proga rodydami, ką apie juos rašo laikraščiai, kokie jie išmintingi, patyrę ar gražūs. Kiti žmonės? Kokie neišmanėliai, liurbiai, prastuoliai, molio motiejai... Kai kuriems savęs garbinimas tiek užtemdęs akis, kad nebepastebi, kaip rimtesni žmonės iš jų juokiasi. Šv. Pranciškus Salezas savo *Filotėjos* knygoje gražiai nurodo: kai povas išskečia savo puikią uodegą, norėdamas ją pasididžiuoti, tuo pačiu atidengia savo bjaurų pasturgalį.

Dar kituose glūdi bailsus *kiškis*. Išsigąsta mažiausios kliūties, nukabina nosį dėl kiekvieno nepasisekimo, nusimena dėl bet kokio papeikimo, būkštauja mažiausios kritikos. Pastos kelią kokia nelaukta painiava, nors ir menka, jie visa meta ir bėga šalin. Tikri bailsūs kiškiai!

Pradiniai Šv. Rašto lapai sako, kad žmogus yra Dievo sukurtas kaip jo paveikslas. Todėl kiekvienas gerai padarytų, paklausdamas save dviejų dalykų: viena, koks gyvulys, iš jau minėtų ar dar kitokių, jame tą Dievo paveikslą labiausiai dako; antra, kokiu būdu jam geriausiai gali paįmėti už ragų (ar ausų) ir ginti iš savęs lauk. Juk ir pasiekus amžinąją tėviškę, jos laimė tiek tebus mūsų dalis, kiek kelionės metu būsim atkūrę savyje tikrąjį žmoniškumą, pašalinę iš savęs tai, kas jį bjauria.

Cia tinka jau minėto šv. Jono Auksaburnio žodžiai: "Tapk žmogumi, kad tavo pavadinimas nebūtų melas; kad neatsitiktų, jog dėjaisi žmogumi, bet juo nebuvai. Daugelis yra žmonės vien vardu, o ne gyvenimu. Kai matau tave elgiantis prieš prąną, kaip galiu vadinti žmogumi, o ne galvijų? Kai matau plėšiantį kitus, kaip va-

AŠ ESU SU JUMIS...

CHIARA LUBICH

"Ir štai aš esu su jumis per visas dienas iki pasaulio pabaigos" (Mt 28,20).

Kristus prisikėlė. Norėdamas pasikalbėti su savo mokiniams, Jis kviečia juos į kalną ir ten duoda ateičiai nurodymus, kurie galios iki pasaulio pabaigos. Dar kartą Jis yra apsuptas vienuolikos apaštalų, kurie parpuolę pagarbina Jį, dabar gerai suprasdami, kad Tas, kurs yra jų tarpe, yra jų Viešpats ir Viešpats viso pasaulio. Jis paskelbė, kad Tėvas davė Sūnui "visą galią danguje ir žemėje", įskaitant teisti pasaulį laikų pabaigoje.

Tada Jėzus paveda apaštalams uždavinį daryti mokiniams visų tautų žmones. Jie vykdys jį, krikštydami juos ir "mokydami laikytis" viso, ką Jis yra įsakęs. Bet vien krikšto neužtenka. Juo reikia gyventi kasdieniniame gyvenime.

Tačiau tas milžiniškas įpareigojimas nešti Evangelijos šviesą visoms tautoms negali būti tik žmogaus darbas. Dėl to Jėzus užbaigia šiais žodžiais: "Ir štai aš esu su jumis per visas dienas iki pasaulio pabaigos".

Kol Jis grįš kaip teisėjas, Jėzus pasiliks savo mokinių tarpe, juos stiprindamas. Jis bus su jais ne tik Eucharistijoje, kai jie rinksis prie altoriaus, bet visuomet ir visur.

Taigi nauja era prasidėjo žmonijai, era — pažymėta prisikėlusio Jėzaus buvimu. Jo buvimas, kurs nuolatos surenka visų tautų, visų žmonių ir vietų žmones, įvesdamas juos į Tėvo meilės karalystę, yra pasaulį vienijanti realybė. Jo buvimas išreiškia ir pačią giliausią Bažnyčios esmę.

Jėzus yra vadinamas Emmanueliu, t.y.

dinti tave žmogumi, o ne vilku? Kai regiu tave klastingą ar geliantį kitus, kaip vadinti žmogumi, jei esi gyvatė? Kai regiu svetimaujantį, kaip vadinti žmogumi, o ne eržilų? Kai matau niekada nepasimokantį iš gyvenimo, kaip vadinsiu žmogumi, jei esi asilas?"

Dievas su mumis. Savo prisikėlimu Jis tikrai yra su mumis, arti mūsų visų.

Ir jei Jėzus gyvena mūsų tarpe, tai, ką Jis kalbėjo prieš du tūkstančius metų, nėra tik praeities įžymaus asmens puikūs žodžiai, kuriuos reikia atsiminti. Tai žodžiai, kuriais Jis pats kreipiasi šiandieną į mane ir į tave, į kiekvieną mūsų asmeniškai.

Mes esame tie, kuriems Jis neša paguodą ir išganymą. Mes esame tie, kuriems Jis nesiliaujamai tarnauja, ypač jei esame beturčiai, vieniši ar sunkenybė. Mes esame tie, kuriuos Jis padrąsina, kai bandymuose mums nesiseka.

Jis yra gyvas savo Bažnyčioje. Bet kur mes galime Jį sutikti? Kaip geriausiai mes galime Jį surasti? Jis yra čia pat, šalia mūsų, šalia tavęs.

Mes galime Jį rasti vargdienyje, abejojančiame, laisvės netekusiame, benamyje. . . Jis pats tai sakė: "Nes aš buvau alkanas, ir jūs mane pavalgydinate. . . buvau keleivis, ir mane priglaudėte. . ." (Mt 25, 35).

Jis yra bendruomenėje, kuri pagal Jo mokymą gyvena. Jis yra net ir labai mažoje bendruomenėje, kaip šeimoje, draugų būrelyje ar grupelėje bendradarbių. Užtenka dviejų ar trijų asmenų Jo vardan esančių vienybėje.

Be to, Jis apreiškia savo buvimą tiems, kurie Jį skelbia kitiems. Jis jiems apsiireiškia, padėdamas ir juos stiprindamas, taip pat ir mums visiems, kurie esame pašaukti būti Jo liudininkais.

Ir Jis yra "matomas" tuose, kurie yra pašaukti būti Jo pasiuntiniais. Ir pagaliau, kaip jūs žinote, Jis yra viso pasaulio Eucharistijoje. Ko daugiau mes galėtumėm norėti?

Mokykimės atrasti Jį ten, kur Jis yra. Leiskime Jam atskleisti mums savo dieviškus žodžius. Leiskime Jam teikti mums savo galingą pagalbą.

Iš italų kalbos išvertė
kun. Antanas Sabas

• Popiežius Jonas Paulius II paskelbė šventuoju XVII šimtmečio gyvenusį italų batiuvį Krispiną iš Viterbo. Jis buvo gimęs 1668 m., tapo kapucinų broliuku, rūpestingai globojo vargšus.

MARKSIZMO PATRAUKLUMAS IR PAMOKOS

P. DAUGINTIS, S.J.

Mane jau seniai ėmė noras plačiau pastudijuoti ir su "Laiškų lietuviams" skaitytojais pasidalinti išvadomis, kodėl marksizmas patraukė ir tebetraukia tiek daug žmonių į savo pusę. Kodėl tiek daug jaunų ir suaugusių žmonių tampa įvairių komunistinių ir prokomunistinių sambūrių nariais, uoliais kovotojais, aktyvistais? Kodėl net akademinis jaunimas, jauni ir pagyvenę profesoriai persiima marksizmo mintimis, jas skelbia savo klausytojų ir kitų žmonių tarpe? Juk dalis jų pažįsta sovietinio ir kitokio komunizmo nežmoniškumus, o vis tiek stoja už komunistinį marksizmą! Kodėl marksizmu besiremiančios socialistų partijos laimi demokratinius rinkimus ir valdo daugybę kraštų? Dėl ko rusai, kinai ir kiti komunistai užvaldė jau trečdalį žmonijos? Iš kur tas marksizmo patrauklumas? Man knietėjo, ar demokratai, krikščionys ir mes, lietuviai išeiviai, negalėtume ko pasimokyti iš marksizmo.

MARKSISTINĖ ISTORIJS IR GYVENIMO SAMPRATA

Karolis Marksas gyveno ir kūrė savo teorijas antrojoje 19-tojo šimtmečio pusėje. Tada kapitalistinis liberalizmas buvo pačioje savo aukštumoje. Pramonės darbininkai dar neturėjo savo stiprių organizacijų, ir sindikatai buvo draudžiami. Valstybės valdžia mažai kišosi į ekonominius reikalus ir augančios pramonės tvarkymąsi.

Marksas matė kapitalistų gyvenimą, darbininkų išnaudojimą ir jiems daromas skriaudas. Stebėjo ir bažnyčių hierarchiją bei dvasiškius, kurių dauguma tadaėjo išvien su kapitalistais. Marksui atrodė, kad ir jie prisideda prie darbininkų išnaudojimo. Be to, anų laikų filosofai ir daugumas šviesuolių neigė Bažnyčią, religiją ir patį Dievą.

Tad priešinimasis kapitalizmui ir su juo einančiai religijai užvaldė Karolio Markso dvasią. Kaip gabus šviesuolis, jis ieškojo

tai savo ir kitų kovai prieš kapitalizmą filosofinių ir mokslinių pagrindų. Pasinaudodamas Hegelio dialektiniu idealizmu (*tezė* — stipri idėja, *antitezė* — jos priešingybė, *sintezė* — abiejų idėjų junginys), jį atvirkščiai išvertęs, Marksas sugalvojo *dialektinį materializmą* ir juo besiremiantį *istorinį dialektinį materializmą*.

Trumpai būtų galima jį taip apibūdinti. Žmonijos istorija yra dialektinis vyksmas. Ji vyksta dialektiniu būdu: viena kuri ekonominė klasė užvaldo visą kraštą (*tezė*). Jos valdomieji, prispaustieji jai priešinasi ir siekia nuversti jos valdžią (*antitezė*). Ją nuvertusi, ši klasė naudojasi pirmosios klasės pasiektais laimėjimais ir žmonėmis. Taip susiformuoja naujas junginys (*sintezė*).

Tas istorinis procesas vyksta griežtu determinizmu, ir to vyksmo niekas negali sustabdyti. Tačiau ši procesą gali paspartinti prislėgtųjų klasė. Tai įvyksta, kai ji įgauna klasės sąmonę, pasijunta esanti išnaudojama, todėl turinti kovoti prieš valdančiųjų klasę (iš čia klasių neapykanta, klasių kovą).

Dabar gamybos priemonės valdantieji yra kapitalistų klasė (*tezė*), prieš ją turinti stoti yra išnaudojamoji darbininkų klasė (*antitezė*), kad kada nors būtų galima pasiekti beklasę žmonių visuomenę (*sintezė*).

Norėdamas parodyti kapitalistų gudriai vykdomą darbininkų klasės išnaudojimą, Marksas sukūrė *viršvertės teoriją*. Žemės, dirbtuvių, fabričių, mašinų ir pinigų savininkai arba kapitalistai, pasiima sau įmonėse darbininkų darbu pagerintos medžiagos, žaliavos naują, didesnę vertę. Tą viršvertę pasiima sau, darbininkams mokėdami tik algą, iš kurios jie galėtų vos pragyventi. Tai yra darbininkų išnaudojimas, nors įstatymais leidžiamas ir darbo sutartimi priimtas.

Viršvertės pasisavinimo dėka gautus pinigus savininkai-kapitalistai kaupia, akumuliuoja (akumuliacijos teorija). Ir vėl steigia naujas įmones ar didina turimąsias. Taip išnaudoja naujas darbininkų mases. Be to, ši valdančioji kapitalistų klasė *panaudoja kultūrą ir religiją* savo valdymo ir pridengto išnaudojimo įteisinimui bei palaikymui.

Iš tikrųjų istorijoje ir žmonių gyvenime lemia gamybiniai santykiai: turėjimas medžiagų, žaliavų, pinigų, žemės; taip pat jų gamybos ar apdirbimo technika (įrankiai, mašinos, energija) ir organizacija. Tai yra pagrindas (vokiškai — *Unterbau*) — tai realu, tikroviška ir medžiagiška. Visa kita: kultūra, menas, religija, dvasia, Dievas — yra žmogaus smegenų išgalvoti dalykai, virš ano pagrindo pristatyti (vok. *Ueberbau*). Ir patys smegenys yra tik tobuliau organizuota medžiaga (sakykim, funkcionuojanti, kaip koks foto aparatas, gaminanti fotografiją tikrai esamų fotografuojamų objektų).

Iš čia — *veiklos programa*: išnaudojamoji darbininkų klasė turi paspartinti dialektinį istorijos vyksmą: pašalinti iš valdymo kapitalistų klasę ir atsikratyti ją palaikančios religijos, bažnyčios ir dvasininkų. Tam tikslui darbininkai turi jungtis, ruoštis, nieko nebijoti (pagal šūkį: visų šalių proletarai, vienykitės; jūs galite prarasti tik pančius, o laimėti viską!). Pasiruošus, revoliucijos keliu nuversti kapitalistų valdžią ir kapitalistinę santvarką; atimti iš kapitalistų nuosavybę, įgalinančią išnaudoti darbininkus ir paimti valdymą; tą privačią nuosavybę pervesti socialine nuosavybe (socializmo fazė), įvesti darbininkijos, proletariato diktatūrą; taip palengva eiti prie to, kad visa būtų visiems bendra (komunizmo fazė), būtų viena beklasė visuomenė, jau nebereikalinga valdžios. Tai yra *didžioji darbininkijos klasės arba proletariato misija*: per visas kliūtis, nesibijant aukų, nuversti kapitalistinę santvarką, išvaduoti darbininkiją ir sukurti laimingą beklasę žmonių visuomenę.

Tokia Markso skelbiama socialinė filosofija, nors klaidinga, ir ekonominė viršvertės teorija, nors ir vienpusiška, ir skatinanti veiklos programa žavėjo ir tebežavi kapitalistų išnaudojamus, kapitalistinės liberalizmo santvarkos neginamus darbininkus ir idealistiškai bei visuomeniškai nusiuteikusius jaunos žmones ir šviesuolius. Daug studentų, akademikų ir profesorių, studijuojančių marksizmą ir mėginančių pasi-

naudoti marksistinė socialinė analizė, nekreipdami reikiamo dėmesio į jo klaidas, tampa marksistais, komunistais, socialistais ar kitokiais atvirais ar slaptais jo šalininiais.

KETURIOS MARKSIZMO PAMOKOS

Marksizmo ir su juo iš esmės susijusio komunizmo ir socializmo klaidas bei vienašališkumus labai svarbu gerai pažinti tėvams, mokytojams, profesoriams, auklėtojams. Tai padės nuo jų apsaugoti jiems patiems ir galės padėti bei paaiškinti kitiems, ypač jaunimui. Taip pat ir mūsų išeivių svarbus uždavinys yra paaiškinti kitiems apie komunizmą, ypač kaip jis pasireiškia praktikoje.

Tačiau to dar neužtenka. Reikia gerai išmokyti marksizmo duotas pamokas! Marksizmo patrauklumą daugeliui sudaro stipri kapitalizmo kritika, stojimas už darbininkiją ir palaikymas darbininkuose mesijinės sąmonės, kuriant naują beklasės laimingos visuomenės santvarką. Tad, pasimokyti iš marksizmo, mums reikėtų:

1. Organizuoti stiprią kapitalistinės santvarkos propagandą.

2. Visomis priemonėmis stoti už darbininkiją ir skriaudžiamuosius.

3. Įvairiais būdais prisidėti prie kapitalistų daromų darbininkijai skriaudų ir neteisrybių pašalinimo.

4. Visus raginti kurti naują žmonišką visuomenės santvarką, kuri remtųsi ekonominiame ir socialiniame gyvenime dalyvaujančiųjų brolišku solidarumu.

Apie šių keturių uždavinių vykdymą čia tegalime, žinoma, pateikti tik keletą minčių bei nurodymų. Svarbiausia, be abejo, yra skelbti visų klasių, grupių ir *žmonių broliško solidarumo idėjas*, nes tai visko pagrindas. Solidarumas kyla iš žmogaus socialinės prigimties, nes žmogus yra socialinė, bendruomeniška protinga būtybė. Tik bendruomenės gyvenime drauge su kitais dirbdamas, jis gali apsirūpinti tikrai žmoniškam gyvenimui reikalingomis gėrybėmis. Iš čia ir solidarumo šūkis: visi už vieną, vienas už visus! Tai krikščioniškoji artimo meilė praktikoje. Tad jį reikia kelti, plėsti, skelbti.

Broliško solidarumo dvasią pirmiausia turėtų suvokti vadai ir mokytojai. Ją reikia ugdyti darbdaviuose, darbininkuose, jaunime ir visur kitur. Iš mažens, jau nuo mokyklos suolo mokiniai tebūna mokomi ir pratinami būti solidarūs su silpnesniaisiais, su išnaudojamų visuomenės sluoksnių nariais. Visi tepadeda organizuotu būdu vargšams, bedarbių šeimoms, atsilikusių kraštų ir misijų vaikams ir jaunimui. Paūgėjusius ir suaugusius skatinti dalyvauti socialinėje veikloje, susirinkimuose, sąjūdžiuose už demokratinio gyvenimo pagerinimą, už žmogaus teisių tobulesnį įgyvendinimą savo ir kituose kraštuose.

Mes gyvename kapitalistiniame krašte ir naudojames jo teikiamomis laisvėmis bei gėrybėmis. Pažįstame kapitalistinio liberalizmo gerąsias puses. Tačiau jis turi ir didelių klaidų, vykdo daug neteisrybių. Karolio Markso atlikta kapitalistinės santvarkos analizė yra taikli, tikra, nors kai kuriais atžvilgiais ir neteisinga. Tačiau daugelis žmonių nenorėjo tai pripažinti. Jie tik kritikavo ir smerkė marksizmo klaidas. Tik po ilgų dešimtmečių (1933) popiežius Pijus XI savo enciklikoje "Quadragesimo Anno" viešai pripažino kapitalistinės santvarkos klaidas ir daromas neteisrybes. Gaila, kad katalikai, demokratai ir kiti geros valios žmonės tada nematė ir dar dabar mažai teįžvelgia kapitalizmo klaidas ir negeroves. Užtat reikia jas gerai pažinti, drįsti viešai iškelti ir šalinti vykdomas skriaudas.

Laikantis solidarumo, nesunku įžvelgti ir priimti, kad marksizmo skelbiama viršvertės teorija, nors ir vienašališka, turi pagrindo. Prie medžiagos ir žaliavos pridėamosios vertės arba naujos gaminių kainos sudarymo labai daug savu darbu prisideda įmonės darbininkai ir tarnautojai. Tad ir jie, kaip ir kapitalo savininkai, išmokėjus visas algas ir išlaidas, *turi tikrą teisę dalyvauti įmonės pelne* (plačiau apie tai žiūr. autoriaus straipsnį "Solidarumo įgyvendinimas" 1981 m. lapkričio mėn. "Laiškuose lietuviams").

Šis tas šiuo klausimu jau yra daroma, bet dažniausiai netiesiogiai, pvz. algų prie-

dai, dovanos, vasaros kolonija darbininkų šeimoms ir pan. Tačiau reikia aiškiai ir tiesiogiai daryti, kad darbininkija tai žinotų ir jaustų. Tokiam darbininkijos dalyvavimui įmonių pelne yra įvairių galimybių ir formų.

Plačiausiai visų kategorijų darbininkams tai yra vykdoma Brazilijoje. Ten įstatymo keliu įvesta vadinamoji "Programa de integração social" (PIS): visos įmonės, institucijos (net valdiškos) ir įstaigos kas mėnesį moka tam tikrą nuošimtį į specialų fondą už kiekvieną savo darbininką ar tarnautoją. Iš jo kiekvienas darbininkas ar tarnautojas gali tam tikrais atvejais išsiimti jam priklausančius pinigus, o nuošimčius bet kada.

Specialiame fonde sutelkti pinigai paprastai skolinami stiprinti privačioms įmonėms. Būtų, pavyzdžiui, visai nesunku pasiekti, kad centrinio PIS fondo vadovybė pinigus skolintų ar paliktų toms įmonėms ar institucijoms, kuriose darbininkai ar tarnautojai dirba, garantuojant jų saugumą ir nuošimčius. Iš čia tik pora žingsnių paversti tuos pinigus specialiomis akcijomis (šėrais). Tai būtų viena forma padaryti darbininkus dalininkais tų įmonių ar įstaigų nuosavybės, kuriose jie dirba. To reikėtų būtinai siekti.

Apsirūpinimas žmoniškam gyvenimui reikalingomis gėrybėmis vyko ir vyksta ne tiek dėl kokių grupių ar klasių kovos įtakos, kiek dėl solidaraus bendradarbiavimo (plg. primityvių genčių medžioklę, nomadų gyvulininkystę, patriarchalinių, matriarchalinių šeimų žemdirbystę, genčių, tautelių, miestų prekybą, amatus...).

Tad ir dabartiniais laikais su aukšta gamybos technika, darbo ir kapitalo koncentracija ir stipria administracija tautinio ir tarptautinio ūkio grupių bei paskirų žmonių aprūpinimas gali ir turi vykti, visiems jo dalyviams sąmoningai bendradarbiaujant, solidariai prisidedant ir gaunant, jiems patiems ar jų atstovams dalyvaujant valdyme. Tad ir darbininkai bei tarnautojai turi teisę dalyvauti dirbtuvių, fabričių, firmų ir kitokių įstaigų valdyme. Iki šiol jis tebuvo

mažai net prileidžiamas, o dar mažiau praktikuojamas.

Jo formos gali būti ir yra įvairios. Žinomesnės — tai akcijos (šėrai) darbininkams ir tarnautojams, įmonės komisijos, komitetai kuriam nors specialiam uždaviniui, įmonių tarybos, susitarimai su darbininkų sindikatais ir pan. Po II pasaulinio karo tai plačiausiai įstatymų keliu buvo vykdoma Vakarų Vokietijoje. Visos įmonės turi turėti įmonės tarybas su plačiomis teisėmis. Vėliau įvesta, kad visos didžiosios įmonės, turinčios bent 10.000 darbininkų ir tarnautojų, privalo turėti pusę darbininkų rinktų atstovų aukščiausiam įmonės valdymo organe (Aufsichtsrat) ir personalinio skyriaus direktorių, turintį darbininkų bei tarnautojų atstovų pasitikėjimą. Ir tai finansiskai ir administraciškai veikia visai gerai.

Taip pat reikia, kad jie tiesiogiai ir daugiau dalyvautų visos savo ūkio šakos, susiėkimo ar profesijos valdyme. Paskutinėje socialinėje enciklikoje "Laborem exercens" pop. Jonas Paulius II apie tai sako: "Ieškotinas kelias į tai būtų sujungimas darbo su kapitalo nuosavybe, kiek tai galima; taip pat sudarant plataus masto tarpinius organus ar institucijas su ekonominiais, socialiniais ir kultūriniais uždaviniais. Jos turėtų tikrą autonomiją nuo valdžios organų ir vykdytų savuosius uždavinius, nuoširdžiai bendradarbiaudamos viena su kita ir pasiduodamos bendrojo gėrio reikalavimams" (12-15 nr.).

Tos profesinės atstovybės, sudarytos iš laisvai išrinktų darbdavių, darbininkų, tarnautojų ir tos srities prekybininkų (atstovaujančių vartotojams) atstovų, valdytų visą tos ūkio šakos ar profesijos veikimą, galbūt panašiai kaip vietinės savivaldybės — valsčių, miestų, apskričių, valstijų. Iš visų jos atstovų būtų sudaroma visos valstybės ūkinė-profesinė atstovybė. Ji turėtų didelės reikšmės parlamento ir vyriausybės ūkinei ir kultūrinei politikai. Jos, kaip sako popiežius minėtoje enciklikoje (32 nr.), "būtų gyvos bendruomenės savo turiniu ir forma taip, kad visi kiekvienos institucijos na-

riai būtų laikomi ir traktuojami kaip asmenys ir skatinami veikliai dalyvauti visame jos gyvenime”.

Be to, ir politinėse partijose, ir kitose demokratinio principu sudaromose institucijose darbininkams bei tarnautojams taip pat turi būti duodamas sprendžiamasis balsas ir vieta. Kad tai yra galima, įrodo socialdemokratų ir darbiečių partijų praktika.

Iš visa to, kas čia svarstyta, ryškėja ir *naujosios ūkinės bei socialinės santvarkos bruožai*. Ji remiasi visų klasių, grupių ir asmenų broliško solidarumo principu ir dviasia bei demokratija. Ji turėtų būti prieš demokratų, krikščionių ir visų geros valios žmonių akis. Reikėtų ją smulkiau nustatyti ir išdirbti programas. Dar svarbiau — pradėti ją jau dabar palaipsniui įgyvendinti, gerinant kapitalistinio liberalizmo santvarką (pvz. kaip tai sąmoningai daro vokiečių krikščionys demokratai), palengva ieškant, kuriant ir pereinant į naujas formas bei institucijas. Lietuvoje ir kitur gali kada nors būti sudarytos sąlygos tai sukurti ir įvykdyti.

Baigiant norėtusi suglaustai pasakyti: laisvųjų Vakarų demokratai, krikščionys ir mes, lietuviai, galime ir turime prieš marksizmo patrauklią santvarką pastatyti brolišką solidarumą paremtą ūkinio ir socialinio gyvenimo sampratą, ideologiją ir naująją santvarką, stojimą už darbininkiją ir jai lygių teisių bei vietų davimą visose gyvenimo srityse. Tai žavėtų jaunimą ir šviesuolius, patrauktų darbininkiją bei visus geros valios žmones ir laisvuose kraštuose, ir komunistinėje vergijoje.

• Tarptautinio Rotary klubo italų Emilijos Romanjos skyrius popiežiui padovanojo kilnojamą kliniką, skirtą Tailando ir Kambodijos pabėgėliams gydyti. Klinika, traukiama galingo vokiečių traktoriaus, turi tris skyrius: radiologijos, chirurgijos ir analizių.

• JAV-se dabar apie penktadalis visų vaikų dėl perskyrų ir kitų priežasčių yra auginami vieno iš tėvų šeimoje. Pagausėjo netekėjusių motinų skaičius. Per paskutinius 11 metų padvigubėjo skaičius šeimų, kur vaikus augina tik vienas iš tėvų.

KUNIGŲ - MAIŠTININKŲ “PAVYZDYS”

KOSTAS PAULIUS

Nereikia ir aiškinti, kad kunigo pavyzdžio galia žymiai didesnė, negu pasauliečio. Žmonės ilgisi švento kunigo, kurio pavyzdys skatintų ir juos į šventumą. Kunigas gauna savo pašaukimui ypatingų Dievo malonių. Tų malonių dėka jo skelbiamas Dievo žodis labiau veikia, negu kieno kito. O stipriausiai tas žodis veikia jo elgesiu, jo pavyzdžiu. . . Pasaulietis laukia tokio kunigo, kurio skelbiamas Dievo žodis atsispindėtų ir jo gyvenime. Ir kai tokį sutinka, jis džiaugiasi. Jau vien tokio kunigo buvimas sustiprina jo tikėjimą. Tokio jis mielai ir noriai klauso, nes kunigo gyvenimo pavyzdys stipriausiai liudija, kad tikėjimas yra autentiškas ir realus.

Antra vertus, nėra ko ir stebėtis, jei blogas kunigo pavyzdys daro daugiau žalos žmonių tikėjimui, negu kieno kito. Toks pavyzdys sužeidžia, griaudamas tą kunigo paveikslą, kurį jie širdy puoselėjo — paveikslą švento kunigo, paveikslą antrojo Kristaus. Kai tai atsitinka, kai kurie tikintieji nusivilia ir juos apgaubia abejonių debesys. Tada jie pradeda įtarinėti net ir pačias tikėjimo tiesas. Ypač tie įtarinėjimai bei abejonės sustiprėja, jei kunigas mokydamas pradeda dar vadovautis savomis spekuliacijomis. O jei net išdrįsta sukelti abejones Šventojo Sosto autoritetui, tada silpnesniosioms sieloms to būna jau per daug. Jos pasimeta, kartais net palikdamos Bažnyčią ir apleisdamos tikėjimą.

Kartą, prieš eilę metų, beskaitant vieną Amerikos katalikišką laikraštį, mano dėmesį atkreipė straipsnis apie maištaujančius kunigus. Ten buvo rašoma, kad jie jau buvo susiorganizavę ir išsirinkę savo prezidentą, kurio nuotrauka buvo įdėta straipsnio pradžioje.

Juo toliau tą straipsnį skaičiau, tuo labiau virė mano kraujas. Jų pasisakymai — reikalavimai darė įspūdį, kad tik jie yra vieninteliai autoritetai. Dabar jau nebeat-

menu tų visų reikalavimų konkreta formulavimu. Bet jų maištinga dvasia sakyte sakė, kad joks autoritetas jiems nurodinėti negali, kad jie vadovaujasi vien tik savo išvedžiojimais. Toks autoriteto paneigimas mane labiausiai užgavo. Pagal jų logiką atrodytų, kad Šventoji Dvasia toliau vadovauja jau vien tik jiems, ne Viešpaties paliktajam autoritetui. O iš tikrųjų, kai jie Šv. Raštą ir jo aiškinimus pritaiko savo įgeidžiams, Dievo malonė jų nepasiekia ir jie negali matyti Jėzaus žodžiuose to, ką Jis Petrui pasakė: "Tu esi Petras — Uola; ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią, ir pragaro vartai jos nenugalės. Tau duosiu dangaus karalystės raktus; ką tu suriši žemėje, bus suriša ir danguje, ir ką atriši žemėje, bus atrišta ir danguje" (Mt 16, 18-19). Tai gi apakę, nelaimingi maištininkai, jie nenori matyti tuose Jėzaus žodžiuose to autoriteto, kurį Jis paliko Petrui — Šv. Tėvui, ne jiems. Ir kai jie to autoriteto nenori matyti, tada, žinoma, reikia maištauti. . .

Tokie išpuodžiai užplūdo mane, tą straipsnį beskaitant. Kai jį skaityti pabaigiau, manyje jau kunkuliavo visas vandenynas karčiųjų. Dar aiškiau supratau, kiek daug žalos daro Bažnyčiai tokie kunigai. Aršiausi jos priešai galėtų jiems to pavydėti. Kad priešai tik džiaugiasi tokiais kunigais, tai liudi ja ilgiausi interviu, kuriuos jiems skiria televizija ir spauda, taip juos darydami dienos herojais.

Tokių minčių ir jausmų kaip kokio kalno prislėgtas, vis dar dirstelėdavau į tą jų vado nuotrauką. Kiekvienas toks pažvelgimas tik didino pikto ugnies prieš juos visus. Jis buvo jų vadas, tai tasai jausmas savaime labiausiai susikaupė prieš jį. Nesu- spėjau ir susigaudyti, kai tas pikto virto tikra ugnimi. Lūpomis tikrai neištariau, bet iš mano vidaus jau veržte išsiveržė lyg šauksmas tiesiai į to vado veidą: "Kunigėli, eik pragaran, o mus palik ramybėj!" Kai jau net tokie žodeliai susiformavo — susigriebiau. "Palauk, palauk, tai jau kažkas nekrikščioniška!" — balsas viduj prabilo. Stabtelėjau. Pradėjau valdytis. Net į to vado nuotrauką daugiau nenorėjau pažiūrėti. Bet

kur tau! Tokią ugnelę ne taip jau lengva užgesinti. Pradėjau kovoti ir priešintis — bet ugnis lieka ugnimi. . . Čia jau lyg ir užgesinai, tai, žiūrėk, ten ir vėl dūmai rūksta. . .

Prasidėjo tikras galynėjimasis, ir jis užtruko ilgėliau. Po kiek laiko jau ir pavargau. Tada supratau, kad čia jau velnias savo nagus bus pridėjęs.

Jis panoro nuvarginti ir uždegti manyje tikrą neapykantą. To buvo jau per daug! Tą kovą turėjau laimėti žūt būt, tačiau jaučiau, kad pats vienas jau nevaliojau. Kas nors turėjo man padėti. Kaip tik atsiminiau Jėzaus žodžius: "Jeigu kas iš jūsų susitars žemėje dviese melsti bet kokio dalyko, jiems mano dangiškasis Tėvas jį suteiks" (Mt 18,19). Tie žodžiai ataidėjo manyje gaivinančia viltimi. Jie taip aiškiai sakė, kur turiu kreiptis, kad prašyčiau ne vienas. Kaip tik tokio tikėjimo draugą turėjau. Mudu buvome vieniširdžiai ir vienminčiai. Jokios abejonės — jis man padės. . . Tikra dangaus dovana, kad jį atsiminiau!

Negaisdamas pakėliau telefono ragelį ir — tasai mano draugas jau klausė. . . Daug aiškinti jam nereikėjo. Pasakiau tik, kad turiu labai didelių sunkumų ir paprašiau jo vienybės mano maldei. Jis suprato, ką tai reiškia, ir tą vienybę man pažadėjo. Pažadėjo melstis kartu su manimi ir pridėjo, kad mels taip pat ir jo šeima. Jokių aiškinimų daugiau nereikėjo, tarėm žodį — žinjom kelią. . .

Telefono ragelį padėjęs, valandėlei susikaupiau. Pajutau, kaip sielon grįžta ramybė ir minčių bei jausmų kontrolė. Taip ir atsiminiau Jėzaus išpėjimą, kad mes be Jo nieko negalime padaryti. Šitas nutikimas aiškiausiai parodė, kad be Jo tikrai jau nebe- galėjau. O dabar taip konkrečiai ir realiai pamačiau, kaip Jis padeda. Mano pasitikėjimas Jėzumi nepaprastai sustiprėjo, tarsi būtų gavęs naują gyvybę. . .

Po to sekantį rytą dalyvavau šv. Mišiose ir jas aukojau už maištaujančius ir paklydusius kunigus. Ir kai priėmiau Komunią, pasakiau Jam, kad nuo šiol, visą gyvenimą taip darysiu. Tame intymume su Viešpačiu giliau supratau Jo palyginimą apie sūnų pa-

laidūnā. Tēvo meilē prapuolusiam sūnui pamačiau naujoje šviesoje. Toji jo meilė buvo tokia didelė, kad jis net nesvarstė sūnaus prasikaltimų, neturėjo prieš jį kartybės. Jis tik išsiilgęs laukė grįžtančio sūnaus...

Tokią nuostabią meilę Jėzus turėjo kiekvienam prapuolusiam. Jis, dar žemėje būdamas, sakė, kad atėjo ne pas teisiuosius, bet pas prapuolusius. Kaipgi tad galėčiau nemylėti tų, kuriuos Jis taip myli ir kurių išsiilgęs laukia grįžtančių?! Argi galėčiau drįsti Ji nuliūdinti?!

Toksai visa to apmąstymas, gilesnis supratimas ir įsijautimas labai paskatino mane tvirtam pasiryžimui melstis už maištaujančius ir paklydusius kunigus. Prie tokio paskatinimo prisidėjo ir tikinčiųjų pavyzdys, kai jie nesiliovė meldęsi už apaštalą Petrą, kada jis buvo kalėjime, grandinėmis surakintas, ir Viešpaties angelas jį išvadavo... Tas epizodas dar aiškiau mane pamokė, ką gali tikinčiųjų bendra malda.

Tikiu, kad taip meldžiuosi už paklydusius ir maištaujančius kunigus ne vienas. Daug tikinčiųjų už juos meldžiasi. Koks tokių skaičius, niekas nežino — Dievas žino.

Tikiu, kad tie, kurie taip darome — gerai darome. Nes užuot nuodėmiauti, besipikinant, teisiant, smerkiant ir kitiems apie juos pliauškiant, jiems tikrai padedame ir taip blogi ir žalą Bažnyčiai mažiname.

Ir kas galėtų pasakyti, ar kada būčiau geriau supratęs ir pasiryžęs už tokius kunigus ypatingai melstis, jei ne anas blogas tų maištininkų pavyzdys. To pavyzdžio galia taip stipriai buvo tada paveikusi, kad pajėgė net tokį pragarą manyje užkurti. Ir kai taip buvo atsitikę, žymiai aiškiau pamačiau, kur buvau silpnas ir ko stokojuau. Savo menkumą geriau supratęs, aiškiau pamačiau ir tų maištaujančių kunigų ribotumus bei silpnumą. Taipgi giliau supratau, kad jie taip pat yra žmonės, kilę iš tokių pačių šeimų, kaip ir mes visi. Jie taip pat turi ir visas žmogiškas silpnybes, atsineštas iš namų ir susiformavusias aplinkoje, kur augo ir brendo. Užtai, tam tikra prasme, po trupinėli atsakomybės turime ir mes kiekvienas už juos, kad jie tokie, o ne kitokie. Jei jau visi esame

ISPŪDŽIAI IŠ "LAIŠKŲ LIETUVIAMS" KELIONĖS

GUNDA KODATIENĖ

"Laiškai lietuviams" jau suruošė tris ekskursijas. Pirmoji (1980 m.) buvo į Italiją, Šveicariją, Austriją, Vokietiją ir Daniją. Antrojoje (1981 m.) aplankėme Egiptą, Šv. Žemę ir Graikiją. Grįždami pakeliui stabtelėjome Romoje, kur dalyvavome toje istorinėje audiencijoje, kai buvo pasikėsinta į popiežiaus gyvybę. Šiais metais buvome Portugalijoje, Ispanijoje, Maroke ir Prancūzijoje. Aplankėme dvi garsiausias pasaulyje šventoves: Fatimą ir Liurdą.

Visus tris kartus vadovavo šių ekskursijų organizatorius "Laiškų lietuviams" redaktorius Juozas Vaišnys, S.J., ir "American Travel Service Bureau" kompanijos atstovas Aleksas Lauraitis. Pirmąją ekskursiją "Laiškuose lietuviams" gražiai aprašė Aleksandra Likanderienė ir Birutė Vindašienė. Apie antrąją per visus metus puikai rašė Nijolė Jankutė-Užubalienė. Iš kai kurių mūsų rašytojų teko nugirsti, kad tie kelionių aprašymai — tai Nijolės Jankutės žanras. Ji turėtų kasmet kur nors keliauti ir vis apie tas keliones rašyti. Deja, ji pernykšte kelione į Egiptą, Šv. Žemę ir Graikiją taip buvo sužavėta, kad sakė, jog dabar jau jokia kita kelionė jos netraukianti, nebent į mėnulį... Skaitytojai dar ilgai atsimins jos klasiškus aprašymus.

Šių metų ekskursiją sutiko aprašyti Kunigunda Kodatienė. Čia dedame jos pirmąją įžanginį straipsnį.

Beje, ateinančiais metais žadame aplankyti Skandinaviją: Norvegiją, Švediją, Suomiją ir Daniją. Planuojame išvykti birželio pradžioje. Kelionė tęstusi turbūt apie aštuoniolika dienų. Apie tai dar pranešime vėliau.

Redakcija

žmonės, kiekvienas nešinas savo silpnybėmis, tai visi esame labai reikalingi Dievo gailestingumo, kurio kaip tik ir turime prašyti vieni kitiems...

Vyresnieji visi atsimename, kaip, augdami ir jaunystę praleisdami tėvynėje, mėgome keliauti. Organizacijos, sporto rateiliai, stovyklos, įvairios šventės, suvažiavimai, didesnės ar mažesnės ekskursijos neapsiejo be mūsų. Traukiniais, garlaiviais, autobusais, arkliais, dviračiais, o kartais ir pėstute — visai buvo gerai. Daug kas ir į užsienius išsiverždavo. Vis norėjosi daugiau pamatyti, sužinoti, patirti. Nesame čigonai, bet, matyt, nomadų pėdsakai mumyse yra likę.

Palikus tėvynę ir visko netekus, noras keliauti nesumažėjo. Daugumas visą Vokietiją išlandžiojo ir net važinėjo už jos ribų. Po karo į Vokietiją atvykęs vienas Amerikos atstovas lietuvis mums taip aiškino: "Dabar turite laiko, galite važinėti, keliauti, bet kai atvyksite į Ameriką, to jau nebus — teks dirbti, dirbti. . ."

Tačiau mūsųškiai ir čia randa laiko keliauti. Kai dirba, tai bent atostogų metu keliauja, norėdami pažinti plačiąją ir labai įdomią Ameriką. Grįžta ir Europos pokario gyvenimo pasižiūrėti, aplanko net ir kitus kontinentus. O ką bekalbėti apie pensininkus, kurie daugiau laiko ir pinigų turi! Ne visi tokie sėslūs, kad būtų laimingi, savo sodybose gyvenimo saulėlydį praleisdami.

"Laiškai lietuviams" dabar kasmet sudaro visiems puikią progą pakeliauti. Važiuoja ir dirbantys, ir pensininkai. Šių metų ekskursijoje buvo viena 9 metų mergaitė, dalis dirbančių, bet dauguma pensininkų.

Ekskursija buvo skelbiama beveik visus metus, bet pasiryžti reikėjo laiko. Tik paskutiniu momentu, atsiradus ekskursijoje dar papildomų vietų, nebuvo ilgiau ko laukti. Buvo greitai susitarta telefonu, ir svajonė aplankyti Europos pietvakarius išsipildė. Teko tik pasiruošti.

Liepos trečią mudu su vyru ir Lidiya atsiradome Miami aerodrome, iš kur turėjome skristi į Niujorką ir prisijungti prie kitų ekskursijos dalyvių. Pradžia kelionės su nuotykiiais. Pusantros valandos vėlavome

išskristi — buvo sugedęs lėktuvas. Motorui suūžus, nervai atsileido — juk galėjome pavėluoti. Buvo ir tokių.

Atskridę į Niujorką, patekome lyg į širšių lizdą: toks judėjimas, užimas, skubėjimas, tartum visas pasaulis keliautų. Turėjome patekti į Iberia linijos lėktuvą. Tempdami lagaminus, išėdam į autobusą, kuris mus nemokamai veža aplink aerodromą. Išpūtę akis, dairomės, kad savo Iberia nepraziopsotume, ir garsiai kalbamės lietuviškai. Čia pat prisistato iš Klyvlendo važiuojanti Julija. Jaučiamės lyg saugiau. "Iberia!" — sušunkam visi drauge. Tas vardas man buvo mįslė, kol prisiminiau iš gimnazijos mokslų, kad Pirenėjų pusiasalis, atskirtas nuo Europos Pirenėjų kalnyno, kitaip dar vadinamas Iberijos pusiasaliu. Tas vardas yra kilęs nuo pirmųjų to krašto gyventojų iberų. Tad šiuo vardu dabar pavadinta ir ispanų oro linija.

Iššokam iš autobuso ir žmonių kamšatyje pradedam ieškoti savųjų. Mus pamatčius, A. Lauraičio veidas švystelėjo. Dabar trūksta tik šešių kaliforniečių. Sužinojom, kad jų lėktuvas taip pat buvo sugedęs, tad nespėjo laiku atskristi. Taip ir išskridom be jų.

Pakilom 7 val. vakaro. Lėktuvas didžiulis, sako, talpinąs apie 400 žmonių. Lėktuvo tarnautojos rodo kaukes, aiškina gelbėjimosi priemones. . . Daugumas mažai į tai kreipia dėmesio. Ir pati galvoju, kad jeigu jau pliumptelsim, tai bent į savą Atlantą, o kiek jau nukritus išsigelsbsti? . . Lėktuve puikus aptarnavimas, gavome net ir gražias, lengvas šlepetes, kad kojos nepavargtų. Maisto ir gėrimų — daugiau negu reikia. Kas kalbėjosi, kas filmo žiūrėjo, kas snustelėjo, ir 6 val. 45 minutės skridimo visai neprailgo.

Prisėdo prie manęs tėvas Vaišnys pasikalbėti ir paprašė šią kelionę aprašyti "Laiškuose lietuviams". Netikėtai užklupta, pažadėti negalėjau, bijojau atsakomybės ir didelio darbo — juk išvažiavau savo malonumui. Prašiau ką nors kitą surasti. Bet kai Portugalijoje vėl kelis kartus paklausė, pasakęs, kad nėra kas rašo, nes kiti jau į kitus laikraščius pažadėję, sutikau — juk turi

kas nors aprašyti. O mūsų patarlė sako: "Kaip moki, taip šoki". Žinoma, perduosiu kelionės išpūdžius su savais jausmais ir pergyvenimais.

Lėktuvus leidžiasi Madrido aerodrome. Pasiekus žemę, entuziastiškas rankų plojimas. Pasukam laikrodį 6 val. pirmyn. Anksčiau rytas. Dairomės po erdvių, modernų aerodromą. Galvojame, ką dabar veiksime iki popiečio — numatyto skridimo į Lisaboną. A. Lauraitis mums praneša, kad gaušime programoje nenumatytus ir neįskaitytus tėvo Vaišnio ir jo "bonusus" — ekskursiją autobusais po Madrido miestą ir gerus pietus. Labai apsidžiaugėm, kad nereikės laukti nuobodžiaujant.

Tuo pat atsirado du modernūs autobusai. Patogiai susėdome ir nustebome — į akį krito prieš pat aerodromą saulės nušviesta didžiulė reklama: "McDonalds Hamburger Restaurant". O pakelėj dažnai pro mūsų akis prabėgdavo kitų, mums gerai pažįstamų prekių reklamos: Winston cigaretės, Coca-Cola, Hertz automobilių nuomavimas.

Simpatiška ispanė, mūsų autobuso vadovė, paaiškino, kad važiuojame Avenida Americana. Ir kokių vardų tos gatvės neturi! Tartum čia visas pasaulis subėgtų.

Madridas, Ispanijos sostinė, yra pačiame krašto viduryje, užimęs 66 kvadratinį kilometrų plokštumą, 650 metrų virš jūros lygio, dabar turįs du milijonus gyventojų, o su priemiesčiais — keturis milijonus.

Priešistoriniais laikais jau gyventa žmonių šioje plokštumoje, bet rašytinė istorija prasideda tik nuo VIII šimtmečio — nuo maurų laikų, kai jie čia pastatė tvirtovę apsiginti nuo priešų. Vėliau čia buvo karalių buveinė, o nuo 1561 m. — Ispanijos karalių sostinė, iš Toledo perkelta į Madridą. Išsiplėtęs Madridas tapo politinis, kultūrinis, finansų, susisiekimo, industrijos ir komercijos didmiestis.

Važiuojame jo plačiomis gatvėmis ir stebime klasikinę maurų stiliumi atmiestą architektūrą. Kiek čia meno! Skulptūromis papuoštas beveik kiekvienas namas, tai vis lyg nesikartojantis meno kūrinys. Įvairiausios figūros prisiglaudusios ne tik prie sie-

nų, bet ir ant namų viršaus. Beveik visi namai turi juodai dažytus geležinius balkonus, apaugusius gėlėmis. Jie man priminė istorinį Vilnių.

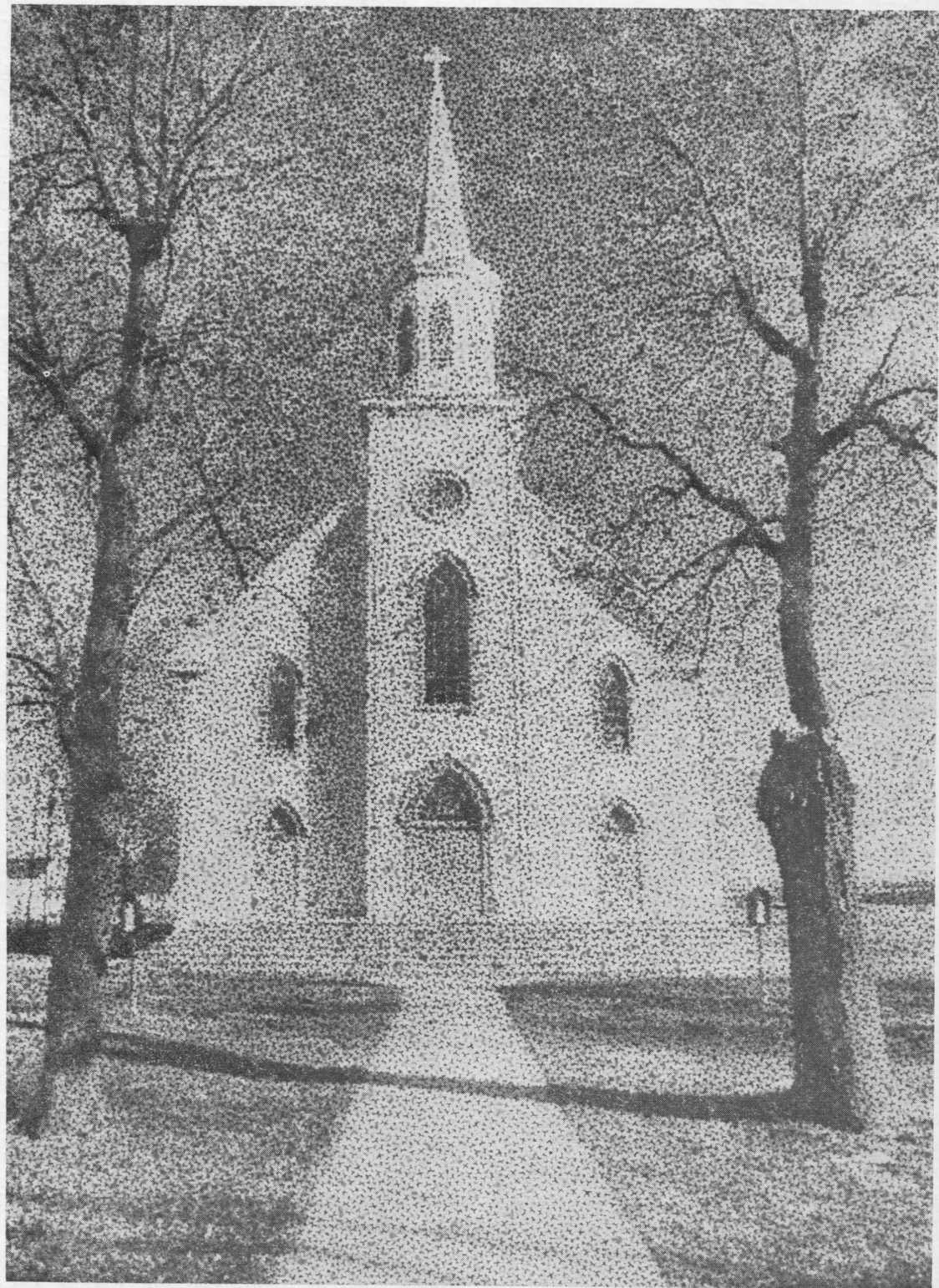
Kiek daug gražių, erdvių aikščių su fontanais, įvairių karalių paminklais. Pravažiuojame pro Kristupo Kolumbo paminklą, sustojome prie didžiulės aikštės apžiūrėti generolo Franko pastatyto paminklo, kur vaizduojama suklupusi menka Europa, perduodanti fakelą didingai Amerikai.

Prie gautų šiai dienai "bonusų", kaip jau minėjau, priklausė ir abiejų vadovų mums dovanoti pietūs. Sustojome charakteringame ispaniškame restorane. Patalpa nedidelė, sausakimšai pripildyta žmonių. Peralkusiems mūsų keleiviams viščiuko pietūs buvo labai skanūs, o vynas — tikra atgaiva.

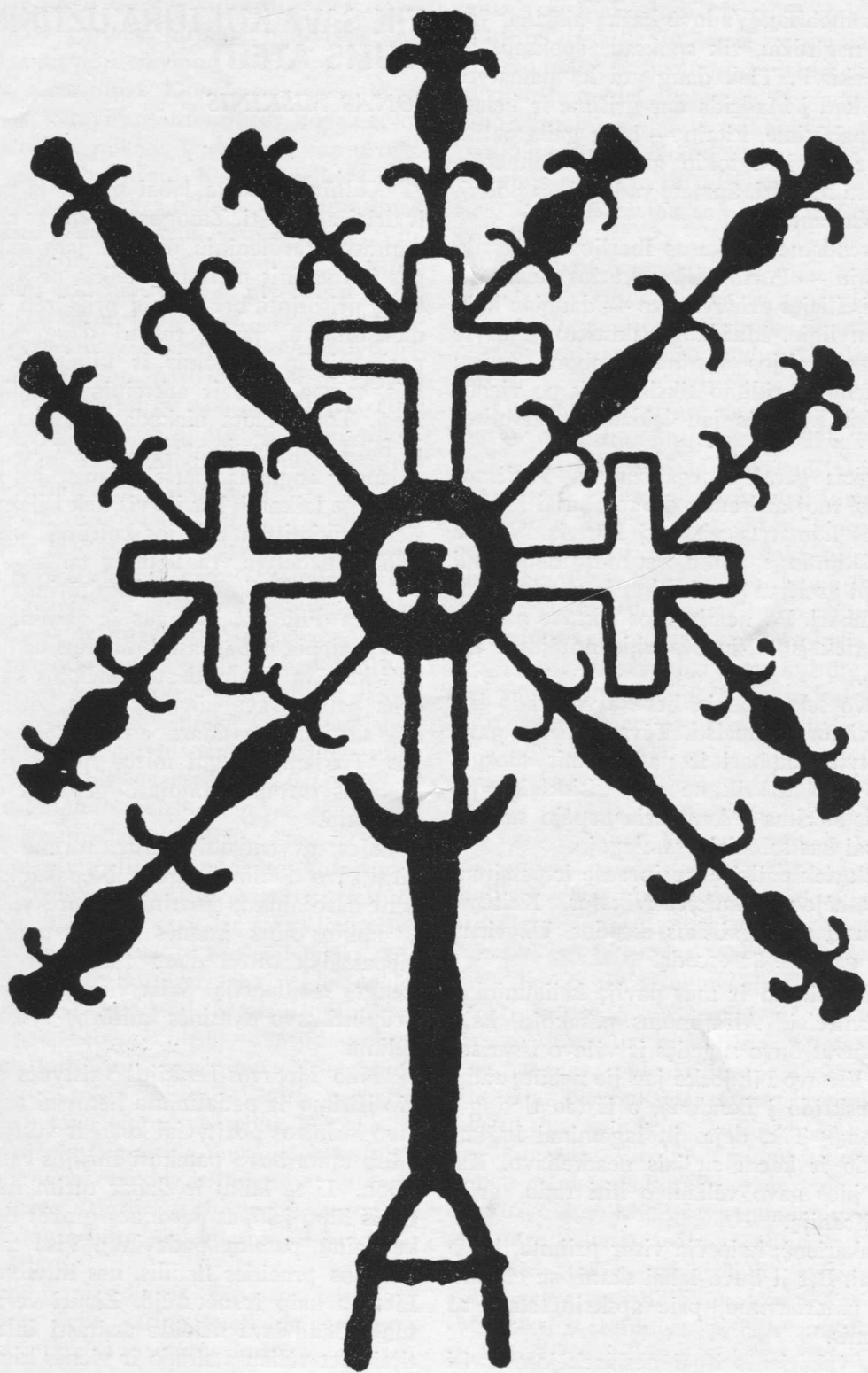
Ir vėl lipame į autobusą, o akys plečiasi nuo vaizdų įvairumo. Pravažiuojame futbolo stadioną, kur šiais metais rungėsi garsiausios pasaulio futbolo komandos, Amerikos ambasada, stilingus operos rūmus, didingą prezidentūrą ir daug kitų įdomių pastatų. O kiek gražių parkų su įvairiausiais medžiais ir žydinčiom gėlėmis! Atrodo, kad visas miestas skęsta žalumynuose. Matyti klevai, pušys, eglės, palmės ir ištisos žydinčių medžių alėjos. Žalumynais apšviestose ir žydinčiom gėlėmis apaugę namų balkonai atrodo kaip žydintys namai. Net ant stogų auga įvairūs augalai. Ant vieno stogo matėme net augančią didelę pušį.

Vis kilome aukštyn, kol atsivėrė gražiausias miesto panoramos vaizdas. Sustojus autobusams, mūsiškiai griebė foto aparatus. Čia pat buvo ir nepaprastas priešistorinis paminklas dar iš faraono laikų. Šis paminklą Ispanijai padovanojo Egiptas. Prieš 15 metų jis buvo atvežtas ir čia pastatytas. Tikras šimtmečiais išsilaikęs šedevras, visas iš tašytų akmenų. Viduje apytamsu, nejauku, dvelkia gilia senove. Siūri laipteliai į antrą aukštą. Ten mažas muziejus su keliais stalais, kur po stiklais sudėti drauge su šventykla atvežti eksponatai.

Grįžtam aerodromo link. Kai kurios aikštės, gatvės, paminklai jau matyti. Daro lyg savi. Gatvės pilnos žmonių, gausy-

Algirdo Grigaičio nuotrauka.

bė automobilių. Vadovė kažką aiškina. Jau nieko negirdžiu, tik spoksau, spoksau, išpūtus akis... Tiek daug yra ką pamatyti. Gerai, kad į Madridą dar grįšime ir keletą dienų pabūsime, kitaip — būtų gaila palikti. Atrodo, kad tokio gražaus didmiesčio dar nesu mačiusi. Sumetę vadovei po dolerį, paliekam autobusą.

Skrendame į vakarus Iberijos pusiasalio pakraštį — Portugalijon, kurios vienas šonas prisišliejęs prie Atlanto — daugiau kaip 500 km ilgio. Maždaug pakraščio viduryje yra Portugalijos sostinė Lisabona, mūsų šios dienos skridimo tikslas. Tik po vienos valandos kelionės jau leidžiamės aerodrome.

Viskas gerai suorganizuota. Pasiėmus daiktus, tuoj atsiranda du autobusai ir veža į mums numatytą viešbutį Lutezia. Viduje gana iškilminga, jauku, bet mūsų daugumai tik rūpi greičiau gauti raktą ir patekti į savo kambarį. Po nemiegotos lėktuve nakties ir po tiek įspūdžių Madride norėjome tik poilsio.

Buvo sekmadienis, bet ne visi rado laiko ir vietos pasimelsti. Tėvas Vaišnys gavo viešbutyje kambarį ir paskubomis suorganizavo Mišias, tik ne visi, išsisklaidę po įvairius aukštus ir kambarius, spėjo sužinoti, o kai kas saldžiai pramiegojo.

Šiek tiek pailsėję, apsiprausę ir persirengę, skubėjome tvarkyti reikalus. Keitėme dolerius į portugaliskus escudos. Už vieną dolerį gavome 81 escudą.

Čia atsirado ir mus paviję keliauninkai kaliforniečiai. Alfa mums pasakojo, kaip jų lėktuvas buvo sugedęs ir vėlavo išskristi. Mūsų lėktuvo Niujorke jau jie nebūtų radę, tad nuskrido į Londoną, o iš ten tiesiog į Lisaboną. Tik, deja, jų lagaminai kažkur nuklydo ir kartu su jais neatkeliavo. Kai kurie juos gavo vėliau, o kiti rado, grįžę į Kaliforniją.

Vakarienė, kaip čia visur priimta, buvo vėlokai. Bet ji buvo labai skani, su elegantišku patarnavimu, prie apskritų stalų su žvakėmis.

Po vakarienės ilgai nesišnekėjome, visi skubėjome pailsėti.

TIK SAVA KULTŪRA UŽTIKRINS MUMS ATEITĮ

JONAS MIŠKINIS

Kultūros sąvoka labai plati. Ją galima įvairiai apibrėžti. Žmogus yra gyvas ne vien paprastu kasdieniniu maistu. Jam reikalingas ir dvasinis maistas. Reikia ne vien tik kūną prisotinti, bet ir sielą prižiūrėti. Pasak mokslininkų, tauta, turinti daug piliečių, pasižyminčių tauriomis ir kilniomis sielomis, tampa garsi ir atkreipia pasaulio dėmesį. Tokia tauta niekada nemiršta. Nors ji būtų stipriausio priešų pavergta, skaudžiausiai engiama, persekiojama, jos nariai kalėjime laikomi, bet jie vis tiek išlieka savo siela ištikimi tautai ir jos kultūrai. Šiandien tokioje padėtyje yra lietuvių tauta.

Ne veltui sakoma, kad kultūringas žmogus yra didingas, brangus ir garbingas. Jis savyje slepia nepaprastai didelius turtus. Jis gali kultūrą perduoti ateinančioms kartoms arba palikti savo kūrybos turtą, kuris, laikui slenkant, pasidaro amžinas, nemirtingas. Tokiam žmogui mirus, jo dvasios išreikštais turtais naudojasi, gėrasi ir džiaugiasi kiti.

Mes, gyvendami svetur, turime susirūpinti savo dvasios kultūra. Nepakanka būti geru darbininku, amatininku, prekybininku ar kokios nors įmonės aukštu pareigūnu. Nepakanka turėti daug pinigų ir gražiai įrengtą rezidenciją. Šalia visa to reikia susirūpinti savo dvasinės kultūros vystymu ir kėlimu.

Nuo Lietuvos-Lenkijos valstybės galutinio iširimo ir padalinimo lietuviai negalėjo savo kultūros pozityviai kurti ir vystyti, nes mūsų tauta buvo patekusi Rusijos carų vergijon. Iš tų laikų ir dabar turim nemažai tik iš lūpų į lūpas perduotų gražių lietuviškų dainų, pasakų, padavimų. Visa tai kūrė senosios praeities liaudis, nes inteligentijos Lietuva kaip ir neturėjo. Žiauri vergija ir sunki baudžiava neleido atsirasti inteligentijai. Bet vėliau atsirado ir vienas kitas mokytas lietuvis. Mažojejoje Lietuvoje pasirodė

pirmieji lietuviškosios kultūros pasiuntiniai. Mažvydas paruošė pirmąją lietuvišką knygą. Tai pirmoji tikiybinių literatūra. O kiek vėliau Kristijonas Donelaitis pasirodė su pirmąja lietuviškos literatūros knyga. Nuo to laiko ėmė reikštis ir daugiau naujų rašytojų, tautos žadintojų. Kasmet veikėjų skaičius didėjo, ir stiprėjo lietuvių susipratimas. Dr. Jono Basanavičiaus "Aušra" ir dr. Vinco Kudirkos "Varpas" Lietuvoje kultūrinį gyvenimą stiprino, vystė ir plėtė. Net ir pasauliniam karui nepasisekė Lietuvos kultūrinio gyvenimo sužlugdyti ir sustabdyti.

Vadinas, tauta pasiekia, ko trokšta, kai moka ir gali sujungti saviškius ir pakreipti jų jausmus, valią ir mintis viena kryptimi. Tauta laimi, kai vieningai vykdo savo sprendimus ir laiku taria savo žodį.

1918 m. mūsų tauta dėl to prisikėlė, kad jai švietė Mindaugo ir Vytauto laikų paveldėta nepriklausomybės idėja. Ji laimėjo dėl to, kad turėjo tai, ko reikia kiekvienam laimėjimui — ryžtingą valią ir vienybę.

Tūkstančiai mūsų protėvių savo darbais ir gyvybės aukomis per šimtmečius kvėpė mums tėvynės meilę, mokė vieningai jausti ir veikti, kūrė gaivinančią laimėjimo viltį. Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo idėja buvo subrendusi ne tik mumyse, bet visoje tautoje šimtmečiais anksčiau.

Lietuva yra tiltas tarp dviejų kultūrų — Rytų ir Vakarų. Ji yra tų skirtingų kultūrų sukuryje. Tačiau ji turi dar savą, lietuvišką kultūrą. Sovietų Rusijos bolševikai daro lietuvių tautai ir kultūrai labai didelę žalą, ypač žiauriai žalodami bręstantį jaunimą, kuris jau nebeprisimena nepriklausomos Lietuvos kultūrinio gyvenimo. Nebegalima įsivaizduoti tokio žmogaus, kuris neturėtų paveldėtų savo tautos ypatybių. Tik ten jis gali tarpti, kur įgimtieji tautiniai ir kultūriniai ypatumai randa atitinkamas sąlygas, būtent savo tautoje. Taigi ryšio nutraukimas su tauta būtų veiksmas prieš savo paties prigimtį.

Žmogus, ateidamas į pasaulį, atsineša palinkimą siekti gėrio. Beieškant gėrio, apsisistojama ties savo tautos kultūra, nes jau ir žmogaus prigimties instinktas sako, kad

tauta yra tasai šaltinis, kuris jį apdovanojo kultūros turtais. Tie, kurie nutraukia ryšius su savo tauta, su jos kultūra, papročiais, tradicijomis, tampa lyg nauji benamiai, savo tobulėjimui neberandą tinkamų sąlygų. Jie pasijunta tartum išrauti iš tos žemės, kurioje galėjo rasti sau tinkamo maisto. Su tokių savo šaknų išrovimu sujungtas ir sielos nuskrudinimas.

Tarnavimas savo tautai turi pasireikšti ir aktyvia veikla, ginant ją nuo neigiamų įtakų, didinant jos moralines jėgas, apsaugojant praeities kartų sukurtus kultūrinius turtus.

Gyvendami svetur, ne tik turime atlaikyti savo tautinės kultūros pozicijas, bet dar labiau jas išplėsti. Neprarasdami savo kultūros, mes galime ir turime pasisemti sau turtų ir iš kitų kultūrų. Mes žinome, kad prancūzai, italai, anglai ir vokiečiai dėl to pasiekė aukštos kultūros, kad augo ir brenėdo graikų mokslo, meno ir literatūros įtakoje. Juos tvirtino krikščionių tikyba ir romėnų teisė. Ugdydama savo kultūrą, tauta turi sugebėti pasinaudoti ir kitų kultūrų lobiais. Ši tiesa neturėtų būti pamiršta.

Ugdyti kultūrai reikia tinkamų sąlygų, uolaus darbo ir pastangų. Žmogus yra socialinis tvarinys, visuomenės narys. Jis negali atsiriboti nuo kitų asmeniniais ar siauros grupės pareigų rėmais. Kūno gyvybei išlaikyti reikia maisto, prie kurio paprastai prisideda šimtai ar gal tūkstančiai rankų. Panašiai yra ir su dvasiniu maistu. Kultūra gali klestėti tik visuomenėje.

Dvasios polėkiai verčia žmogų patirti, gėrėtis, džiaugtis, bjaurėtis ir bijoti. Iš to kyla pažanga, mokslas, menas, kultūra ir civilizacija. Tie veiksmai tarpsta visuomenėje, tam tikroje aplinkoje. Toji aplinka yra būtina kūrybai. Vienišas žmogus tikrai būtų žymiai menkesnis kūrėjas, negu tada, kai jis konkuruoja su kitais savo gabumais, veržlumu, noru daugiau sužinoti, patirti.

Viena tokia organizuota ir tvarkinga aplinka yra socialinio gyvenimo forma — valstybė. Sąmoningas pilietis negali būti abejingas savai valstybei, nes ji duoda jam galimybę reikštis, gyventi civilizuotą gyve-

nimą. Valstybės, kuriamos piliečių patogumui ir interesams, apsaugoja juos nuo kitų galimos destrukttyvinės veiklos ir sukuria darbui sąlygas.

Istorinė patirtis rodo, kad valstybės ir atskiros asmens gerovė kyla tik tada, kai kyla valstybės piliečių kultūrinis lygis. Siekiant civilizacijos pažangos ir ekonominės gerovės, pirmiausia reikia rūpintis atskirų piliečių kultūrinio lygio pakėlimu.

Jokia kultūrinė pažanga neįmanoma be kieto darbo. Mes stebimės žmonijos kultūros pažanga ir nuostabiais technikos išradimais, bet kartais nepagalvojame, kiek tiems tikslams reikėjo darbo. Žmogaus proto ir darbo dėka turime tiek nuostabių XX amžiaus išradimų, apie kuriuos senovės žmonės nė sapnuote nesapnavo.

Tautų istorija sako, kad mažos, bet kultūringos tautos dažnai labiau sužibė mūsų planetos horizonte už didžiąsias. Kodėl? Dėl to, kad jos buvo ir yra darbščios. Ir Kristus mažam savo sekėjų būreliui liepė nebijoti, nes dangiškajam Tėvui patiko jiems paruošti karalystę.

Edisonui tik 16 valandų darbas per dieną leido padaryti tiek išradimų ir įsigyti nemirtingojo vardą. Turtingasis automobilų karalius Fordas savo knygelėje pataria žmonėms, kaip reikia tvarkyti savo gyvenimą, norint pasiekti didelių dalykų. Jis rašo, kad tik ištvermingu darbu tegalėjo praskinti sau kelią į geresnę ateitį.

Tautų kultūros lygis priklauso nuo jų darbštumo. Tautos darbštumas yra jos didžiausias turtas. "Darbas yra gyvenimo kelrodis, o nedarbas — skurdas", sako žmonijai išmintis. Pažangus tautos gyvenimas yra amžinas karas su visa tuo, kas atsilikę ir apsirūdię. Tik tada mūsų laimėjimai išaukštins mus pačius, kai visi sudėsime savo darbą į vienas svarstyklės. Tik tada bus sukurta tautos laimė ir gerovė.

Būtų klaidinga manyti, kad šiame atominame, branduoliniame ir kosminiame šimtmečiuose, pasiekus tiek nuostabių laimėjimų, žmogus gali lengviau atsikvėpti ir sakyti, kad dabar jau jam nereikės tiek dirbti, kad jau galės pailsėti ant pasiektų laurų.

AR LAIMĖ — ILIUZIJA?

A. MAURAGIS

Žmogus siekia laimės. Jei tokio jausmo neturėtų ir jo neišgyventų, kad ir trumpais momentais, tai vargu ar aplanai norėtų gyventi. Turbūt žmogus, tas protu besivadovaujantis kūrinys, žūtų, nerasdamas prasmės gyventi. Tie laimės trupinėliai, toji vilčių, kad laimė kada nors nusišypsos, pagaliau tas visas tikėjimas, žmogų vedantis į antgamtinį gyvenimą, žmogui yra akstinas gyventi, veikti, tapti laimingu, surasti save. Tai yra kelias, kuriuo žmogus eina ne tik savo asmeniškų gyvenimų, bet tai yra ir visos kultūros kryptis. Trumpai sakant, visa žmonija eina į pažadėtąją žemę, į laimės viešpatiją. Ar toks tikslas ir toks jausmas gali žmogų apvilti ir apgauti? Ar čia nėra tik iliuzija?

Rasime nemažą žmonių, kurie taip galvoja. Bet tai yra tokie žmonės, kurie nemažai šio pasaulio prasmės, didingumo, vienybės, jo vystymosi proceso, Dievo skirto tikslo pasauliui ir žmogui, o įžiūri tik savo mažutį *aš*, kuris kaip žvakė užgęsta, pasibaigus vaškui. Žinoma, tokioje pasaulėžiūroje laimės negali būti.

Gyvenimo, kaip ir evoliucijos, tikslas gali būti tik vienas — siekimas tobulesnių formų ir turinio. O tai reiškia — siekimas grožio ir laimės. Nei protas, nei žmogaus patirtis niekad tokios plotmės mums neatkleistų, jeigu jos nebūtų įdiegtos pačioje žmogaus prigimtyje. Tas laimės siekimas, taip kaip rudenį paukščiui, sukelia ilgesį ir nustato kryptį, kur skristi; arba kaip žuviai, atėjus laikui, nurodo kelius ir vietas už tūkstančių kilometrų, kur susitikti. Toks pat laimės ilgesys yra žmoguje. Teisingai

Ne. Numojus ranka į darbą, visi mūsų pasiekti rezultatai labai greitai pranyktų. Tik darbu pasiekiamas pastovus kultūra. Tik kultūra užtikrins žmonijai laimingą ateitį. O mums, lietuviams, kaip jau pradžioje straipsnio svarstėme, tik lietuviškoji kultūra, įsigyta kruopščiu darbu, užtikrins ateitį.

šv. Augustinas sako, kad "nenurimsiu, Viešpatie, kol mano siela neatsilsės Tavyje".

Teilhard de Chardin savo genialia vizija mums atskleidžia universo vienybę, evoliucijos kelią ir tikslą į atbaigos tašką, kurį jis vadina "Omega" (Man's place in nature", 116 psł.), tai yra į Dievą. Tuo būdu visa kūrinija per visą ilgą kelionės (evoliucijos) laiką yra pasvirusi į Dievą, tai reiškia pasvirusi į laimę, kurios negali nebūti, kai visas universo procesas eina ta kryptimi. Tai gi laimės troškimas žmoguje ir yra tikras kelias į laimę.

Kaip kiekvienas žmogaus jausmas, taip ir laimės troškimas gali virsti žmogui nelaime, jeigu jis nėra kontroliuojamas ir protingai naudojamas. Juk žmogui vertę suteikia jo tobulėjimas, jo savimonės gilesnis prarėgėjimas. Kai šitie dalykai pamirštami ar padedami į šalį, o pasitenkinama tik daiktais, turtais, smaguriavimais, aistringų palaidumu, tai neišvengiamai žmogus išsenka ir pasidaro nelaimingu kevalu, po kuriu slepiasi tuštumas ir puvėsiai.

Kol žmogus nėra praradęs vidinio dvasinio turinio, tol jis negali būti nelaimingas, nes pati gyvybė, tekanti gyvenimu, daro jį naudingą ir laimingą. Netiesa, kad turtai, garbė, malonumai gali padaryti žmogų laimingą. Tai visi žinome, to nereikia įrodinėti. Daug didesnis nelaimingų žmonių nušimtis randamas turtingųjų tarpe. Juk ir Judas Iskariotas, praturtėjęs trisdešimčia aukšinių, pasijuto nelaimingas ir pasikorė. Laimingi yra tie, kurie jaučia dvasios ir kūno harmoniją, kurie gyvendami jaučia pasitenkinimą, smagumą, nes yra tobulėjimo ir pažangos ritme, šio pasaulio tėkmėje, o ne stabdžiai to didelio proceso kelionėje į Omega-Dievą. Tik tiems stabdžiams laimė yra iliuzija, nes jie, praradę pusiausvyrą, nuskęsta medžiagoje, neišvydę laimės.

AFRIKIEČIŲ PASAKA

Atsitiko taip. Vieną dieną, kai Dievas baigė sukurti Pirmąjį Žmogų iš molio, Jis užsodino jį ant vaivorykštės lanko ir stumtelėjo žemyn.

Pirmasis Žmogus lėkė, keliavo dangumi ta spalvinga vaivorykšte, kol bumpt — ėmė ir atsідūrė žemėje. Vos tik atvykęs į žemę, jis atsistojo ant kojų, dairėsi aplinkui ir pasijuto esąs nejuokais išsigandęs. Dangaus skliaute jo akys vis dar ilgesingai ieškojo vaivorykštės. Visa širdimi jis troško sugrįžti atgal pas Kūrėją. Bet vaivorykštės lankas, nors labai spalvingas, buvo slidus ir status. Nebuvo į ką rankomis įsikibti juo lipant. Pirmasis Žmogus suprato — grįžti, iš kur atvyko, jis jau nebegalės.

Tada, giliai atsідusęs, jis nusigręžė nuo vaivorykštės ir atsідėjo ant žemės. Lietus krito ant jo, tarytum ploni ploni sidabriniai siūleliai. Jis buvo labai vienišas. Visu savo kūnu drebėjo lietuje.

Kūrėjas, stovėdamas toj vietoj, kur buvo pati vaivorykštės pradžia, ir žvelgdamas žemėn, nuliūdo.

"Galbūt negerai pasielgiau, nusiūsdamas jį žemėn", tarė Jis pats sau. "Bet kas atlikta, tas jau atlikta". Nusiūsiu jam šiek tiek proto. Tas jam padės.

Dievas suvyniojo protą į minkšto debesies gabaliuką ir pasiuntė jį vaivorykšte žemyn pas Žmogų. Šis ryšulėlis, sparčiai nuslydęs vaivorykšte, ėmė ir atsitrenkė Žmogui į pačią nugarą. Žmogus greit pašoko ant kojų ir, apkabinęs ryšulėlį, spaudė jį prie širdies. Tada jam atrodė, kad kažkas prabilo į jį tyliai:

"Eik, Žmogau, negaišk laiko. Eik ir statykis sau namus".

Ir taip atvyniojęs debesį nuo ryšulėlio, jis užsimetė jį sau ant pečių. Šis buvo jo pirmasis rūbas.

"Iš medžio šakų, iš molio tu gali pasistatyti sau namus", Protas aiškino jam.

Taip Žmogus ir padarė. Iš šakų, pagalių ir iš molio jis pasistatė sau apskritą namą, šone palikdamas skylę įėjimui. Įlėjęs vidun, jis pasijuto daug geriau, negu kad

• Japonų katalikų 225 misininkai darbuojasi 28-se pasaulio kraštuose, daugiausia Pietų Amerikoje. Jie daug veikia socialinėje srityje.

• Georgetowno universitetas Vašingtone motinai Teresei, Meilės vienuolijos kūrėjai, suteikė humanitarinių mokslų garbės daktarės laipsnį.

sédédamas vaivorykštės papėdėje, po atviru dangumi. Nors ir čia jis vis dar drebėjo, nes lijo, ir namas buvo be stogo.

Besidairydamas aplinkui, Pirmasis Žmogus pastebėjo netoli augančias palmes. Net ir lietui lyjant, žemė po jų šakomis buvo išlikusi sausa.

“Klok daug lapų arti vienas kito, ir bus stogas. Nesušlpsi ir nereikės tau šalti”, protas sakė jam.

Jis paklausė proto patarimo. Po stogu, kur lietus ir vėjai jo nepasiekė, jam buvo šilta ir jauku.

Namus bestatydamas, Žmogus išalko. Jis išėjo iš namų pro duris maisto ieškoti. Jis ėjo, ėjo, kol priėjo tvenkinį. Labai švariame vandenyje plaukiojo žuvis, paženklintos vaivorykšte ant nugaros.

“Va, imsiu ir valgysiu šiandien žuvį vakarienei”, nusprendė Žmogus ir ėmė gaudyti žuvis rankomis. Tada jis paslydo, krito į tvenkinį ir, nemokėdamas plaukti, vos vos nenuskendo, nepraleidęs net vienos nakties savo naujai pastatytuose namuose. Laimė, kad Vėžlys pamatė jį skęstantį ir šiaip taip išmokė jį plaukti.

“Ačiū, ačiū. Tamsta angelas, o ne Vėžlys”, prabilo į jį Žmogus. “Dabar sakyk, kuo galėčiau pačiam pagelbėti?”

“Būk geras, duok man nors šiek tiek proto”.

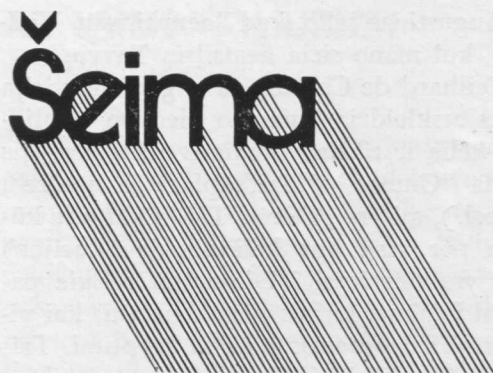
Ir taip Pirmasis Žmogus pamokė Vėžliuką, kaip pasistatyti sau namučius.

Išmokęs plaukti, Žmogus greitai prisiveržėjo sau žuvų, o jo draugas Vėžliukas pasistatė stogą ant nugaros. Ne tik stogą ant nugaros pasistatė, bet ir nuostabiai gražiu raštu jį išmargino.

Pirmajam Žmogui labai patiko Vėžliuko pastatytas stogas. Ypač jis džiaugėsi tuo gražiu raštu, kuris buvo naujai išpaustas stoge.

Tą vakarą grįždamas namo, Pirmasis Žmogus svajojo sau apie raštą, kurį jis išspaus — kuriuo jis išmargins savo namų sienas...

“Debesis mane aprenė. Žuvis pamaitino. Palmės lapai yra mano stogas. Dabar aš eisiu ir pailsėsiu”.

Jaunystės džiaugsmas, meilė ir ... mirtis (III)

Vytautas Kasniūnas

GYVENIMO KELIJE MANE LYDĖJO VYRAI-ZVĖRYŠ

Dviejuose paskutiniuose “Laiškų lietuviams” numeriuose rašėme apie vieną šeimą: žmoną Angelę, jos du vyrus — Juozą ir Vytautą ir tarp tų trijų gimusią Kristiną. Kas buvo jos tėvas? Ar ji buvo laimės kūdikis? Ne! Ji ilgėjosi laimės ir jos ieškojo lyg paparčio žiedo. Jos meilę palydėjo mirtis. Ne, ne mirtis! Dar blogiau... Tai kas?

— Kodėl? Gal dėl Itavės? — tais mano paklaustais žodžiais baigėme antrąją pasakojimo dalį, kai mudu su Kristina stovėjome prie jos atvežto ir man padovanoto paveikslo, kuriame ji piešė savo gyvenimo tragizmą. Tai vienas iš triptiko, iš paveikslų ciklo.

~ ~ ~

Mano klausimas, lyg šauksmas kalnuose, nuskambėjo aidais visuose keturiuose kambario kampuose. Po to įsiviešpatavo tylą.

Pirmasis Žmogus išsitiesė ant grindų savo namuose ir klausėsi lietaus kritimo. Lietus švelniai barbeno į jo stogą, ir jam patiko šis garsas. Gaila tik, kad Vėžliukas nebuvo arti. Smagu juk būtų abiem gulėti ant grindų ir įsiklausyti į lietaus šnarėjimą ant stogo...

Išvertė Danguolė Sadūnaitė

Negavęs greito atsakymo, paryškinau savo klausimą:

— Ar jis nusižudė dėl tavęs?

Mudviejų susitikusios akys sužaubavo. Rodos, sprogo galinga bomba. Aš pradėjau stabalinėti kaip girtas. Tos dvi žiburiuojančios akys buvo ne Kristinos, bet jos motinos Angelės. Žiūriu į paveikslą, pieštą Kristinos, kabantį ant sienos, ir man atrodė, kad jis pradėjo judėti. Slinko vaizdas po vaizdo... „Šiame paveiksle aš piešiau savo gyvenimo tragizmą“, lyg girdžiu jos liūdną balsą. Tie žodžiai spragsi mano ausyse.

Staiga kambarys prisipildė muzikos garų. Girdžiu linksmas dainas dainuojančią Angele, girdžiu liūdnai skambantį Kristinos balsą.

Kristina niūniuoja. . . Aš žiūriu į tamsias paveikslo spalvas ir, rodos, girdžiu kūdikio verksmą. Paskui iš susiliejusių spalvų lyg pasigirsta vaiko kukčiojimas, sopulingai dejuojantis jaunos mergaitės balsas. . .

Mano pypkė žiežirbuoja, ir dūmai verčiasi vulkanu. Šalia stovinti cigaretė žybcioja, paskendusi dūmuose. Aš bijau dairytis į šalis, pajudinti akis. Neieško manęs ir kitos dvi akys. Mums kalba tik paveikslo dažai, spalvos, formos. Mes stovime, lyg stabai, lyg dvi statulos, pastatytos prieš gyvą paveikslą. Jame keičiasi vaizdas po vaizdo.

„Skaidrios spalvos, kurios maišosi su šviesiai mėlynomis juostomis — tai ašaros“, sako paveikslas. „Aš dažnai verkdavau. Du vyrai varžėsi tarp savęs, aiškindamiesi, kieno vaikas aš esu. Jie nesirūpino tėvyste, o tik savindamiesi mane, skynė sau kelią prie moters, mano motinos. Tarp neišsiaiškinusių tėvų tik motina buvo tikra, kad aš jos kūdikis. Bet ir jai aš nelabai rūpėjau. Ji buvo per daug užsiėmusi, besekdama dviejų vyrų galynėjimąsi. Laimėjęs dvikovą, buvo jos mylimasis. Jos fizinė meilė buvo skirta dienos didvyriui“.

Ketverius kūdikystės metus Kristina augo, kaip pamestinukė. Ją mylėjo, globojo visi stovyklos gyventojai. Pareidavo namo tik nakvynės. Buvo soti, visados švari, gražiai aprengta. Augo, lyg tarp tos pasakos devynių auklių. Visi ją mylėjo, kaip gražią

lėlytę. Bet kūdikiui trūko tik vienos meilės — motinos meilės. O motina Angelė rūpinosi, kad gražiai atrodytų, puoštis naujais rūbais, kad sektųsi vilioti vyrus.

~ ~ ~

Dvi statulos, du stabais virtę žmonės, pastatyti prieš paveikslą, pradėjo judėti. Pirmoji pajudėjo moteris. Ji uždėjo vieną ranką vyrui ant peties, o kita paėmė jo ranką. Mudu su Kristina nusišypsojom. Aiškiai girdžiu jos balsą:

— Būna momentų, kai galiesi ką nors pasakęs. Tada staiga užima žadą, ir nesinori nei kalbėti, nei klausyti, ką kiti kalba. Bet ši vakarą aš noriu išsakyti save, aš noriu kalbėti ir kalbėti. Gal dar ir dėl to, kad, man kalbant, girdi keturis balsus. Iš vieno kampo tu girdi mane, iš kito — skambantį Angelės, mano motinos ir tavo jaunystės draugės, balsą, iš trečio kampo suskamba tavo gero draugo Juozo balsas, o ketvirtame kampe kalba Vytautas, mano tėvas ar patėvis, kurį gali vadinti, kaip nori.

Po trumpos pertraukos Kristina tęsė toliau savo pasakojimą:

— Kai sulaukiau dešimties metų, mane pasiėmė auginti mamos brolis, dėdė Augustinas. Jų šeimoje įvyko didelė tragedija. Stovykloje gyvenant, meningitu mirė jų vieningas sūnus. Daugiau šeimos jie nebegalėjo turėti. Dėdienė Kazė gavo nervų priepuolį. Vyras metėsi į kraštutinumus. Šeimos draugas gydytojas Katukauskas patarė dėdės šeimai pasiimti auginti mane. Aš pas juos išgyvenau šešerius metus. Tai buvo džiaugsmingiausi mano jaunystės metai. Tėvus aplankydavau per atostogas. Mano mama buvo labai panaši į savo brolį, mano dėdę Augustiną. Kaip du vandens lašai. Ir jų judesiai, ir kalbos manieros nesiskyrė. Skyrėsi tik būdo savybės, kaip vanduo ir ugnis. Pažinusi žmogų, aš greitai jį pamilstu, priprantu, arba pajuntu jam atšiaurumą. Taip aš labai greitai prisirišau ir prie dėdės šeimos. Kai tėvai atvežė mane pas juos savaitgaliui, nesakydami, kad aš turiu pas juos pasilikti gyventi, po dviejų dienų aš net verkdamą prašiau paliekama.

— Kaip ilgai pas juos gyvenai? — paklausiau.

— Sakiau, kad tik šešerius džiaugsmingus, laimingus metus. Tai buvo gražiausi mano gyvenimo metai, — atsakė, pasipuošusi šypsena.

— Kodėl nepasilikai ilgiau gyventi?

— Dėl to, kad mano gyvenimo kalendoriuje sekantieji metai buvo pažymėti juodomis, tamsiomis spalvomis. Pasilikau likimo kaltininke.

— Tiki likimu?

— Nenorėčiau tikėti, bet tikiu.

— Nemanai, kad dėl visa to kaltininkai yra tavo tėvai?

— Kartais pagalvoju, kad dėl tėvų kaltės nuodėmė krinta vaikams.

— Manai, kad jų nuodėmės turi atpirkti vaikai?

— Taip, nes aš esu nuodėmės vaikas.

— Ar esi tikinti?

— Taip, dabar, bet anksčiau nebuvo.

— Ar tėvai buvo religingi?

— Kur tau! Ne. Bent kai aš augau. Jie neturėjo tos dovanos.

— Kas tave atvedė į tikėjimo kelią?

— Matai, vieni gimsta su tikėjimo dovana, kitiems kas nors ją padovanoja, o tretieji patys ieško ir suranda.

— O tu?

— Aš ieškojau ir suradau. Ieškojau labai sunkiai. Kaip žinai, man laimė nesimėtė po kojomis.

— Sustojome prie tavo gyvenimo saldžiųjų šešioliktųjų amžiaus metų. Kas įvyko vėliau?

— Prasidėjo tragiški metai, apsvylimas meile, vyrais.

— Ir visa tai įvyko tokiaame jauname amžiuje?

— Jau sakiau, kad man likimo buvo lemta keliauti tragizmo keliu. Paragaukime dabar mano atvežto midaus, atsigaivinkime kava. Nebečiulpk pypkės koto. Prisikimšk tabako, nes mano pasakojimas bus ilgas.

Trupučiuką stabtelėjusi, pradėjo:

— Pas dėdžius atvažiuodavo dėdienės brolis, jaunas studentas. Man jis labai patiko. Atvažiuodavo ir jo draugai. Dėdė turė-

jo netoliese prie ežero vasarnamį. Ten praleisdavome vasaros atostogas, savaitgalius. Dėdei negalint važiuoti, aš važiuodavau viena su dėdienės broliu Kastyčiu ir jo draugais. Kastytis prisipažino mane labai mylįs, sakė, jog tai esanti jo pirmoji meilė, ir kai tik baigs universitetą, kai įsikurs, mane ves. Nors aš buvau šešiolikmetė, bet atrodžiau jau daugiau kaip aštuoniolikos. Buvau peraugusi ne tik savo klasės drauges, bet ir visas kitas. Mat mamos išvaizdą turėjau. Kas įvyks po trejų ar ketverių metų, nelabai rūpinausi. Džiaugiausi jo meile. Jis visais savo poelgiais buvo labai santūrus. Bet juo tolyn į mišką, juo daugiau rasdavome tankių krūmų. Ėmiau jį perspėdinėti. Daug kartų pabėgau nuo jo. Lyg ir šalti ėmiau. Pradėjau abejoti jo meile. Kartą esant draugų būryje, aš išgėriau daug daugiau negu paprastai galėjau. Pirmą kartą susidūriau su vyružvėrimimi, su jo žiauriu žvėriškumu.

— Bet juk turėjai pasimokyti iš savo šeimos praeities...

— Turėjau, bet niekados nebuvau pagalvojusi, kad vyruose viešpatauja laukinis žvėriškumas.

— Nevartok daugiskaitos. Tai tik kai kurių klaidos.

— Bet tų klaidų yra daug. Bent man jos visą laiką painiojasi po kojomis.

— Kaip pasibaigė ta pirmoji meilė?

— Pabėgau nuo "mylimojo" ir grįžau gyventi pas tėvus.

— Ar jie tave priėmė su džiaugsmu?

— Visiems buvo didžiausia mįslė, kodėl palikau dėdžius, nors jie norėjo, kad ten gyvenčiau, kol baigsiu universitetą. Tad ir tėvai su dideliais klausukais toleravo mane.

— Kaip sekėsi su meile vėlesniu laiku? Grįžo romantiškumas?..

— Dėdė gyveno nedideliame mieste. Ten, atrodė, gal ir jaunimas buvo kitoks. Bet kai atsikėliau gyventi pas tėvus, čia, dideliame mieste, jaunimas buvo visai kitoks. Vyrų tarpe aš turėjau labai didelį pasisekimą. Kaip mama sakydavo: "Vienas meta, kitas griebia, trečias laukia už tvoros". Romantiška meilė liko tik matyta kino filmuose ir skaitytose knygose. Kur tikėjau,

ten sutikau Kastyčio, vyro-žvėries, pasekėjus. Visur juos lydėjo seksas. Susipažinus, jie nesakė jokio kito komplimento, tik tą vieną žodį. Pasidarė nuobodu, įkyru. Palengva pradėjo rusenti keršto ugnelė. Keršyti vyrams! Keršyti sekso ieškotojams! Tegū dega jų akys. Trumpinau sijonėlius, nuoginau kaklo iškarpas. . .

— Jei sakai, kad tave persekiojo vyrai, kuriems davei vyro-žvėries vardą, ar ir tu nepasirinkai klaidingo kelio, pasukusi moters-viliotojos keliu? Tai lygu mano pasakojimui apie tavo mamą, kurią mes vadinome vyrų širdžių ėdike.

— Gyvenimo kelyje paklysti labai lengva. Ypač jeigu nėra atramos, jei svyruojančiam niekas nepadeda.

— Ar manai, kad moterys kerštingesnės už vyrus?

— Taip bent jas vaizduoja kai kurie poetai, literatai. Tai knygų kalba.

— Juk tavyje buvo pradėjusi rusenti keršto ugnelė?

— Pavadinčiau visa tai nevykusių gyvenimo žaismu.

— Ar meilės ilgėjais, apie ją svajojai?

— Iki šešiolikos metų amžiaus, tiksliau pasakius, šešerius metus. Kaip minėjau, vaikystėje nepažinojau tėvų meilės. Tai paliko mano gyvenime dideles žymes. Gyvendama pas dėdę, jaučiausi labai laiminga. Jie mane mylėjo, kaip savo dukrą. Ir aš juos labai mylėjau. Tai džiaugsmingiausi mano gyvenimo metai. Kastytis buvo mano pirmoji meilė. Ji galėjo pražydyti gražiausiais žiedais. Abu lipome į meilės kalną. Susikabinimas rankomis buvo lyg meilės jungtis, savęs išpažinimas, vidinių išgyvenimų išsakymas. Bet. . .

— Jis nustūmė tave nuo meilės kalno uolos. . .

— Nustūmė, labai sužeisdamas. . . Niekas negalėjo labiau sužeisti, kaip jis padarė. Išviršinės kūno žaizdos sugyja, kartais nė randų nepalieka. Bet jo padaryta žaizda negali sugyti. Tai gili kūno ir sielos žaizda.

— Ir po to nutrūko ryšiai?

— Kitą rytą jis, anksti atsikėlęs, išvažiavo. Radau parašytus kelis žodžius, kad

jam reikia skubiai išvažiuoti studijų reikais. Nusiplovė rankas ir išvažiavo, dingo. . .

— Paliko drumzliną vandenį ir nei ačiū, nei sudiev. . .

— Meilę aptaškė kraujais. . .

— O tu tikėjais, kad jis grįš?

— Tikėjau, laukiau. Po kiekvieno telefono suskambėjimo laukiau pasigirstant jo balso, viltį keldavo įvažiuosianti mašina, durų skambutis, labai mielas ir laukiamas pasidarė laiškanėšys. . .

— Kaip į visa tai reagavo dėdė ir dėdienė, tavo tėvai? Juk jie greičiausiai įtari- mais ežerus pripildė?

— Čia buvo mano didžiausia padaryta klaida. Saugodama Kastyčio garbę, gerą vardą, giminystės ryšius, aš tylėjau dantis sukandusi. Savo tylą skandinau ašarose.

— Tai visą kaltę tu pasiėmei?

— Tokia jau šių dienų gyvenimo pažiūra. Vyrams viskas leidžiama ir atleidžiama. Niekas jų nekaltina. Kaltininkės yra tik mergaitės ir moterys. Vyrams leidžiama išsisteisinti, mergaitėms ne. Vyrų žodžiais tikima, mergaičių ne. Mes kaltos, kad praradome jaunystės žiedus. . . Gal ir taip, bet kad vyrai mus prigavo, niekas nenori mūsų užstoti. Mergaitė susilaukė vaiko — ji kalta. Bet kur yra vyro sąžinė? Negi visi jo parodyti meilės jausmai, pasakyti žodžiai, prisipažinimai buvo daromi tik minutės pasismaguriavimui? Ar jis nejaučia, kad sugriaua, pažeidžia kito žmogaus gyvenimą? Ar jis nežino, kad jis pats kada nors sukurs šeimą, susilauks vaikų, augins dukras, sūnus? ..

— Aš manau, kad tu Kastytį ir jo pasekėjus pavadinai tikruoju vardu: vyrų-žvėrys. Juk visa tai galėjo tave nuvesti paklydimu keliais. . .

Kristina atsistojo ir pradėjo vaikščioti po salonėlį.

— Eikime pasivaikščioti miško keliais, — ji pasiūlė. — Tegū tolimesnius mano išgyvenimus girdi medžiai. . .

— Eikime, — pritariau, nes tie pasakojimai tarp keturių kambario sienų lyg pradėjo dusinti. . .

Tėvynėje

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

LIETUVOS DAILININKAI

Tarybų Lietuvos dailininkų sąjunga dešimto suvažiavimo dienomis turėjo 669 narius. Per paskutiniuosius penkerius metus į sąjungą buvo priimta 98 nariai. Jaunieji dailininkai turi atskirą susivienijimą, kuriam priklauso 334 dailininkai. Daugumas dailininkų gyvena ir kūrybiškai dirba Vilniuje ir Kaune. Nemažai dailininkų gyvena Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje.

1977-1981 metais Lietuvos respublikoje buvo surengtos 799 dailės kūrinių parodos. Buvo daug kilnojamųjų parodų. Vilniaus ir Kauno dailės parodų salėse buvo planingai rengiamos sąjunginės ir tarprespublikinės parodos. Buvo keičiamasi dailės kūrinių su kitomis respublikomis.

SKULPTŪROS PARODOS

Vasaros pradžioje Palangoje, Pionierių aikštėje, atidaryta paroda po atviru dangumi. Tokia paroda Lietuvoje surengta pirmą kartą. Joje buvo išstatyta 28 skulptūros. Šioje parodoje dalyvavo ir kitų respublikų skulptoriai.

MUZIKA ALEKSANDRO KAČANAUSKO JUBILIEJUS

Gegužės 31 d. sukako 100 metų nuo žymaus lietuvių muzikinės kultūros ugdytojo, kompozitoriaus ir dainininko, dirigento ir pianisto, vargonininko ir pedagogo Aleksandro Kačanausko gimimo.

Metinių išvakarėse Kaune, Menininkų namuose, ir Vilniuje, Lietuvos valstybinės konservatorijos didžiojoje salėje, įvyko mi-

nėjimai bei koncertai. K. Petrausko memorialiniame muziejuje Kaune šiai sukakčiai paminėti buvo atidaryta paroda. Joje buvo galima pamatyti daug A. Kačanausko rankraščių, nuotraukų, plokštelių, knygų. Tarp vertingesnių dokumentų buvo dainos "Kur bėga Šešupė", kuri 1910 m. Peterburge įvykusiame lietuviškos muzikos konkurse buvo įvertinta pirmąja premija, rankraštis; viena pirmųjų lietuviškų plokštelių su A. Kačanausko vadovaujamo vokalinio kvarteto įrašais. Šiame kvartete dainavo ir jis pats.

Atsiminimų vakarui Kauno menininkų namuose vadovavo kompozitorius A. Kubiliūnas. Apie A. Kačanausko veiklą kalbėjo muzikologas V. Juodpušis. Prisiminimais pasidalijo profesorius mokinys V. Indrikonis, kompozitorius V. Lauručas, A. Kačanausko duktė A. Kačanauskaitė-Zaborienė. Kompozitoriaus kūrinių koncerte dalyvavo A. Kačanausko mokinės: J. Truncaitė-Kaušakienė, padainuodama "Vai gražu", "Sesuo žydrioji Vilija"; J. Vasionytė — "Neskink žiedų" ir ariją ir A. Ponkielio operos "Džokonda", kuri paruošta vadovaujant A. Kačanauskui; G. Apanavičiūtė — "Kad aš našlaitėlė", "Graži tėvyne mano", "Vilnelė", "Pradalgiuose"; H. Znaidziliauskaitė — du preliudai iš ciklo "Močiute mano" pianinui; V. Čepkus — "Tėviškės vaizdelis", "Ir išaušo", "Tų mergelių dainavimas"; A. Krikščionaitė — duetas "Nesek sau rožės"; A. Stulgys pjeses — "Siuntė mane motinėlė" ir "Priė Nemunėlio". Akompanavo E. Jelešina ir V. Korys.

Minėjimo dieną gausus būrys A. Kačanausko talento gerbėjų aplankė kompozitoriaus kapą Petrašiūnų kapinėse. Buvo padėta daug gėlių.

Valstybinėje konservatorijoje A. Kačanausko minėjimą įžanginiu žodžiu pradėjo konservatorijos rektorius prof. J. Karnavičius.

Minėjimo dalyviai turėjo progos pamatyti kaunietės skulptorės D. Danytės sukurta A. Kačanausko skulptūrinį portretą.

Visose iškilmėse bei minėjimuose dalyvavo kompozitoriaus žmona S. Kačanauskienė.

JAUNIEJI AKTORIAI

Pagal įprotį pasitinkant vasarą, pirmiesiems susitikimams su žiūrovais į sceną išėjo Lietuvos valstybinės konservatorijos aktorius meistriškumo katedros diplomantai. Jų buvo šešiolika — 24-toji laida. Jaunieji aktoriai, prieš atsiimdami diplomus, vilniečiams parodė penkis spektaklius. Visas kursas vaidino spektaklyje "Liudvikas Keturioliktasis". Be vaidybos, jaunieji aktoriai parodė ir kitus savo gabumus: dainavimą, šokį ir scenos judesį.

KIAULIENOS ĮMONĖ

Kėdainių rajone, Josvainių kolūkyje, kur prieš keletą metų buvo tuščios lygumos, šiandien pastatyta daug ūkinių pastatų. Tai pirmasis rajone "kiaulienos fabrikas". Manoma, kad per metus pro šią įmonę praeis 27 tūkstančiai bekonų. Įmonė įrengta labai moderniai, ir vienas darbininkas galės prižiūrėti daugiau kaip po 2 tūkstančius kiaulių.

KLAIDINGA PARDUOTUVĖS REKLAMA

Jau treči metai Druskininkuose yra parduotuvė "Raigardas". Sakoma, kad puošnus pastatas, skyriai tvarkingi, patogiai išdėstytos prekės. Tačiau trečiame aukšte reklamuojamos kojinės neparduodamos. Tos prekės — kojinės ir puskojinės yra antrame aukšte. Per šią neteisingą reklamą klaidinami pirkėjai jau treči metai, ir niekas nepasirūpina atitaisyti klaidos.

ATKURIAMOS FRESKOS

Pasvalio rajone pradėta restauruoti buvusių Joniškėlio dvaro rūmų posėdžių salės senieji sienų piešiniai. Buvo nustatyta, kad posėdžių salės nišose yra 19 a. tapytų figūrų. Rūmai statyti 18 a. Daug kartų atnaujinti, nišose buvę senieji tapiniai ne sykį uždažyti. Labai sunykusius sienų tapinius restauruoja jauni dailininkai: Vytautas Trasevičius ir Vladas Kvašys. Atnaujinti rūmai bus panaudoti Žemdirbystės mokslinio tyrimo institutui.

PARODA VILNIAUS PILIES SKERSGATVYJE

Pilies skersgatvyje atidaryta respublikinė paprastų žmonių tapybos paroda. Paro-

da skirta Vilniaus miesto išvadavimo iš vokiečių 38-osioms metinėms. Ant senos gatvės sienų iškabinta 170 paveikslų, kurių autoriai yra paprastų žmonių meno draugijos nariai.

KETURI DAILĖS DEŠIMTMEČIAI

Išspausdinta didelė knyga apie lietuvių dailę. Tai pirmas tokio pobūdžio veikalas, apimęs lietuvių dailės vystymosi laikotarpį — pirmuosius 20 a. dešimtmečius. Tuo laikotarpiu vyko pirmosios lietuvių dailės parodos, subūrusios išsiblaškiusius dailininkus. Šie pirmieji dailininkai davė pirmutinius pagrindus lietuvių daili.

Knygos autoriai įtikinamai atskleidžia lietuvių dailės kūrimosi kelią. Šioje knygoje jie išryškino pirmuosius to laiko dailininkus, kurie turėjo labai glaudų sąryšį su paprastais kaimo žmonėmis. Apžvelgiama atskirų dailės šakų raida, o žymesniems dailininkams paskirti net atskiri monografiniai skyriai. Ypatingas dėmesys skiriamas 1919-1930 m. daili. Apie ją išspausdinti straipsniai: "Visuomeninio ir kultūrinio gyvenimo bruožai", "Dailės kritikos plėtotė", "Lietuvių meno kūrėjų draugija", "M.K. Čiurlionio galerija", "Kauno meno mokykla". Išsamūs monografiniai skyriai skirti M.K. Čiurlioniui, A. Zmuidzinavičiui, P. Kalpokui, J. Šileikai, K. Šklėriui, J. Vienožinskiui, V. Didžiokui, K. Šimoniui, P. Rimšai, J. Zikarui, G. Bagdonavičiui, P. Galaunei. Monografinio pobūdžio apybraižos apie Adomą Varną, V. Jomantą, V. Dubeneckį, R. Jakimavičių pateikiamos pirmą kartą. Atskirai išnagrinėta Vilniaus krašto lietuvių dailė. Leidinys atskleidžia ryšius su kaimyninių tautų menu. Čia atsispindi kai kurių kraštų įtaka. Pirmųjų parodų dalyviai mokėsi Peterburge, Rygoje, Varšuvoje ir JAV meno mokyklose.

Labai vertingi knygos priedai, kuriuose pateikti nagrinėjamo laikotarpio dailės parodų sąrašai. Knygoje spausdinama 30 spalvotų ir 312 paprastų iliustracijų. Jų sąrašas pateikiamas lietuvių, rusų ir anglų kalbomis.

Pirmąjį veikalo tomą išspausdino spaustuvė "Vaga". Šio tomo autoriai: I. Karso-

kaitė, I. Kostkevičiūtė, J. Mackonis, A. Savickas, A. Valiuškevičiūtė, Z. Žemaitytė. Laukiamas antras tomas, kuris jau baigiamas ruošti.

KAUNO PARKAS

Kauno Vytauto kultūros ir poilsio parkas įkurtas 1946 m. Parkas užima 20 ha plotą. Jame kasmet apsilanko daugiau kaip pusė milijono žmonių. Parke dirba 88 sričių žmonės. Jame daugiausia auga ąžuolai. Jam lygaus nėra visoje respublikoje. Šiame parke mažai yra skirta vietų sportui ir aikštelių vaikams. Daugiausia dėmesio kreipiama į kultūros renginius. Dainų slėnyje susirenka daugiau kaip 9 tūkstančiai žmonių. Į mokymsi centrą renkasi žmonės, norintieji išmokyti vairuoti mašiną, skambinti gitara, pianinu arba kitais muzikos instrumentais. Čia gali išmokyti ir skaniai virti, o taip pat padengti pietums stalą. Parkas atidaras ištisus metus. Numatoma, kad sutvarkyta Nemuno sala ties Karmelitais bus prijungta prie parko. Tada bus dar daugiau pajvairinimų net pagal lankytojų amžių ir išsilavinimą. Daugiau dėmesio bus skirta menui, steigiamos dailės studijos. Pajvairinta veikla žiemą.

VAIKŲ KNYGŲ ŠVENTĖS

Vienas turiningiausių Knygos bičiulių draugijos renginių — vaikų knygos šventės. Jos vyksta daugelyje miestų ir rajonų kultūrinuose centruose. Pas vaikus atvyksta rašytojai, dailininkai, aktoriai ir poetai. Knygos bičiulių draugija yra visur laukiama, ypač vaikų ligoninėse. Ši draugija ruošia vaikams žaidimų kambarius ir padovanoja daug vaikiškų knygų.

KOMUNISTŲ PARTIJOS NUSISKUNDIMAI

A. Čepys ir kiti Mažeikių rajono saviiešmininkai tyrė padėtį rajone. Jie "Tiesoje" parašė, kad rajone dar pasitaiko blogo šeimininkavimo atvejų. Netinkamas šeimininkavimas kartais niekais paverčia daugelio žmonių darbą. Norint įvykdyti partijos keliamus uždavinius, reikia sutelkti visas dirbančiųjų ir visų pirma komunistų jėgas. Šis yra vienintelis kelias aprūpinti maisto pro-

duktais visus gyventojus. Tuo tarpu Mažeikių rajone dar daug kas nepadaryta, keliant žemdirbystės kultūrą. Rajone vidutinis grūdinių kultūrų derlingumas sumažėjo 8 procentais, o bulvių — net 36 procentais. Pieno — 5 procentais mažiau. Daroma išvada, kad nėra sėkmingo kaimo socialinių reikalų sprendimo. Per mažai jaunimo įtvirtinama kaime. Ji reikėtų siųsti mokytis į žemdirbių mokyklas. Tik šešiuose rajono ūkiuose yra lopšeliai-darželiai. Dar daug reikia padirbėti, kad kiekvienas ūkis turėtų valgyklą bei kitas kultūrinio-buitinio aptarnavimo įstaigas.

ŽURNALAS "LAIKAS IR ĮVYKIAI" APIE "KOMBINATORIUS"

Šių dienų gamyba vis dar neišvengia sudėtingumų ir sunkumų. Stinga žaliavos, apvilia transportas, nelepina gamta. Kartais padėtis atrodo beviltiška.

Šaukoto kolūkio gyvulių penėjimo kompleksui nuolat stokodavo kombinuotųjų pašarų. Kai sandėlininkė priminė darbininkams, kad pašarus reikia labai taupyti, visos teisingai suprato, ir, deja, negreit įsitikino, kad ji meluoja. Liaudies kontrolieriai padėjo demaskuoti sandėlininkės nesąžiningumą. Susitarusi su vairuotoju, ji pagrobė kombinuotųjų pašarų ir pardavė juos Daugėlaičių parduotuvėje.

Praėjusio pavasario sėjai "Artojo" kolūkio vairuotojas vežiojo prie sėjamųjų kviečius. Pajutęs, kad ūkio vadovas jo netikrina, 650 kg grūdų parsivežė namo. Tačiau buvo išaiškintas. Partijos rajono komiteto skyrius neišmanė, kaip pateisinti. Pasakė, kad jis buvo pašalintas iš TSKP.

Taip pat LKP rajono komiteto biuras pasiėgė, nagrinėjęs kandidato į TSKP narį Alberto Rimkevičiaus bylą. Mat jis, bandymų stoties ūkio kiaulių pirmininkas, kartu su pašarų skirstymo vairuotoju Albertu Luščiku pardavė vogtų kombinuotųjų pašarų.

Grįžkime į Šaukoto kolūkį. Čia išvados nebuvo padarytos. Pernelyg pasitikėta materialiai atsakingais asmenimis. Tinkamai nesutvarkyta kontrolė ir apskaita. Ir, žino-

ma, atsirado liaudies turto grobstytojų. Sandėlio vedėja L. Chomskienė drauge su savo vyru sistemingai vogė koncentruotus pašarus, pieno miltelius ir pardudavo spekuliantams.

Gera dirba liaudies kontrolieriai. Radviliškio rajone yra 121 grupė ir 15 liaudies kontrolės postų, kuriuose iš viso 1883 žmonės. Tai didelė jėga, kuri, partinėms organizacijoms vadovaujant, šalina netvarką.

Pernai Pociūnėlių kolūkio liaudies kontrolierių grupė, vadovaujama Danutės Vėgelienės, nustatė, kad trūksta 58 kiaulių. Taip pat buvo išaiškinta ir grūdų vogimas. Kaltininkai buvo surasti, ir nuostoliai ūkiui atlyginti.

Su grūdų nuostoliais įvairių metų grižtai kovota "Spindulio", "Sušvės", "Artojo" kolūkiuose, Daugėlaičių tarybiniame ūkyje, Baisiogalos ir Veriškių ūkiuose. Čia grūdai pateko į aruodus. Tai nemažas liaudies kontrolierių nuopelnas.

Pociūnėlių kolūkio liaudies draugovinė, vadovaujama pirmininko pavaduotojo Kęstučio Žiniaus, sulaukė pavojingą nusikaltėlį Antaną Kizą. Šis pilietis 1981 m. įvairiuose respublikos rajonuose apvogė daug parduotuvių: vieną valgyklą, nuvarė keturis automobilius ir apiplėšė tris butus.

Liaudies draugovinė, Radviliškio turguje sulaukė 25 smulkius spekuliantus. Jie išaiškino, kas prekiauja alkoholiniais gėrimais, demaskuoti tvarkos pažeidėjai.

Nemaža problemų iškyla ir saugant geležinkelio krovinius. Radviliškio geležinkelio stotis priima, praleidžia, suformuoja ir išsiunčia gana daug traukinių. Čia ištisas paras dirba žmonės. Traukinių judėjimo ir pertvarkymo parkas tęsiasi beveik septynis kilometrus, todėl yra nelengva krovinius apsaugoti ir labai lengvai pašaliniai pasinaudoja proga.

Pastebima, kad vis dar nemaža vagysčių prekybos srityje. Pernai Šiaulėnų parduotuvės vedėja Gražina Stulginskaitė ir pavaduotoja Gražina Visockienė padarė nuostolių beveik už 22 tūkstančius rublių. Liūdnai pagarsėjo Pašuvio taupomosios kasos vedė-

ja Nijolė Adomaitytė, kuri pasisavino 17 ir pusę tūkstančio rublių.

Nors skaudu, bet tenka konstatuoti, kad tarp grobstytojų pasitaiko ir žmonių su partiniais bilietais.

Galima pridurti, kad kai kuriems žmonėms partinis bilietas — tam tikra priedanga.

DAR APIE DRUSKININKUS

Druskininkų kurorte dirba 300 gydytojų ir apie 700 darbuotojų su viduriniu išsilavinimu. Kurorto gydomųjų priemonių klausimais yra rašoma 17 kandidatinių ir 3 daktarinės disertacijos. Daugiau kaip 30 gydytojų praktikantų atlieka praktiką.

Jau šiandien apie 80 tūkstančių ligonių gauna medicinišką pagalbą ir gydymą. Šiais metais daugiau kaip 2 milijonai gaus fizioterapijos pagalbą.

DRUSKININKŲ KURORTAS

Šis kurortas — Lietuvos respublikos pasididžiavimas. Vien tik praėjusiais metais jį aplankė 120 tūkstančių ekskursantų ir keliautojų.

Praėjusių metų pabaigoje Druskininkuose vyko Lietuvos architektūros sąjungos miestų planavimo ir statymo komisijos posėdis. Jame buvo aptarti tolimesni miesto planai. Suvažiavusieji pasidžiaugė, kad mieste jau kyla nauji pastatai. Tęsiami Nemuno krantinės tvarkymo darbai. Nuo Jaskonių kaimo į miestą tiesiami vandentiekio tinklai. Tiesiama nauja Sodų gatvė. Bus pradėta vaikų sanatorijos "Saulutė" išplėtimo ir 150 vietų respublikinės aklių draugijos sanatorijos darbai.

Kurorte bus išplėtos ir sudarytos sąlygos bei galimybės dirbti, ilsėtis ir gydytis.

ŽINIOS IŠ KLAIPEDOS

Neužšalanti Lietuvos uostą Klaipėdą prekybos linijos sieja beveik su 200 pasaulio uostų. Šiandien čia galima pamatyti laivų, kuriuose plėvesuoja daugiau kaip 30 valstybių vėliavų.

Šių metų navigacijoje Nemuno laivynas, kuriame yra daugiau kaip 120 laivų, gavo galingą vilkiką — ledlaužį "Rusnė".

Daugiau kaip 20 koncertų jūroje pernai surengė Lietuvos valstybinės konservatorijos Klaipėdos fakultetų dėstytojų skyrius. Koncertai jūroje teikia žvejams žvalumo, padeda dirbti toli nuo gimtųjų namų.

Kasmet pavasarį apie 30 hektarų pievų Nemuno žemupyje užlieja vanduo. Apie 80 tonų karšio, sterko ir kitokios žuvies per trejus žūklės metus šiuose pagalbiniuose vandens telkiniuose sužvejoja Rusnės žuvininkystės ūkis.

SUSISIEKIMAS VILNIUJE

Vilniuje daug padaryta susisiekimui miestuose pagerinti. Šiais metais praplėstas ir atnaujintas troleibusų bei autobusų parkas. Nutiesti nauji keliai sujungė pačius tolimiausius miesto kampelius. Didėja ir keleivių srautai. Vilniuje vien troleibusais šiemet per pirmąjį pusmetį kasdien buvo pervežama po 523 tūkstančius keleivių. Vilniuje bendras troleibusų linijų ilgis yra 323 km. Yra keleivių, kurie, darydami sandorą su savo sąžine, stengiasi už kelionę neatsilyginti.

Keleiviai iš sostinės vykstantys prie Baltijos krantų jau spėjo pastebėti naują grakštų lanko formos pėsčiųjų tiltą, permestą per Kauno-Klaipėdos magistralę. Tiltas visiškai baigtas statyti šių metų pavasarį.

ŠIŲ METŲ VASARA

Lietuvoje pirmasis vasaros mėnuo nustebino kontrastingais orais: kaitra, liūtimis, šalnomis ir gana stipriais vėjais.

Birželio pradžia buvo nepaprastai lietinga, ypač rytinėje respublikos dalyje. Lietu atnešė ciklonas, susiformavęs šiaurės Italijoje. Birželio penkioliktają lietuvus apėmė visą Lietuvos respubliką. Be perstojo lijo dvi dienas ir tris naktis. Birštone pastebėtas viešulas, kuris jokių nuostolių nepadarė.

• Kolumbo vyčiai 1981 m. labdarai ir kitiems gegėms tikslams suaukojo 41,7 mil. dol.

• Izraelio daliniams užėmus vakarinę Jordano upės pusę, prieš šią okupaciją demonstravo Betliejaus universitetui studentai. Izraelis neribotam laikui universitetą uždarė. Universitetas yra katalikų institucija, įsteigta prieš 9 metus.

Kalba

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.
Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

SVETIMYBIŲ RAŠYMAS

Neseniai iš spaudos išėjusioje knygelėje "Dabartinė lietuvių kalbos rašyba", kur paaiškinama apie kai kurias dabar Lietuvoje priimtas rašybos reformas, yra taip pat skyrelis apie svetimųjų tikrinių vardų rašymą. Čia, išeivijoje, kai kurie nenori sutikti su siūloma tų vardų rašyba ir mano, kad gal tik dabartinės Lietuvos kalbininkai taip išsugalvojo. Tai yra labai klaidingas galvojimas. Maždaug taip tie vardai buvo rašomi nepriklausomoje Lietuvoje, taip juos rašė ir išeivijos kalbininkai. Prof. Pranas Skardžius dar prieš mirtį spėjo paruošti "Rašybinį lietuvių kalbos žodyną", kuriame jis laikosi dabar Lietuvoje priimtos rašybos. Tas žodynas nėra išspausdintas, turime tik jo rankraštį, iš kurio čia perspausdinsime skyrelį apie svetimųjų rašymą.

Redakcija

1. Bendrinės svetimybės

Dabar bendrinės tarptautinės svetimybės rašomos šiaip:

a) Paprastai svetimųjų rašyboje vartojamos priebalsės *ch*, *b*, *f*, pvz.: *chalatas*, *chalva*, *chaosas*, *charta*, *chemija*, *chirurgas*, *chloras*, *cholera*, *choras*, *chrizantema*; *alkoholis*, *buhalteris*, *herbas*, *hercogas*, *hidra*, *biena*, *higiena*, *himnas*, *horizontas*, *humoras*, *busaras*, *kontrahentas*, *rehabilitacija*; *fabrikas*, *faktas*, *fanera*, *fantazija*, *fauna* ir kt. Tik kai kuriuose senesniuose skoliniuose *b* praleidžiamas, *ch* paverčiamas į *k*, o *f* į *p*, pvz.: *eretikas*, *erezija*, *olandas*, *ostija*; *kate*

kizmas, kronika (bet *chronologija*); *prancūzas, Pranciškus, Pranas* ir kt.

b) Jotas kartais rašomas po priebalsių prieš balsę: *barjeras, karjera, konjakas, objektas, subjektas, pjedestalas, pjesė, injekcija, Moljeras, Viljamas*. Tačiau po *i* prieš *a, o, u* tarptautinėse svetimybėse ši priebalsė neįterpiama sambalsiui išvengti: *amoniakas, asociacija, biblioteka, biliardas, biologija, briliantas, iniciatyva, komediantas, materializmas, meridianas, periodas, radiofonas, socialistas, sociologija, mediumas, opiumas* ir kt. Taip pat be joto po *i* prieš *e* rašome ir *abiturientas, klientas, orientas, pacientas* ir kt. Čia raidė *i* prieš *a, o, u* ir *e* žymi ne priebalsio minkštumą, bet atskirą garsą: *amoniakas, bi-ologija, soci-alistas, kli-entas*, ne *amon'akas, bibl'oteka* ir kt.; plg. *tri-ausė* "kepurė su trimis ausimis" (ne *tr'ausė*). Bet, norint išvengti sambalsio, jotą rašomas plačiau vartojamuose sesnesniuose skoliniuose, pvz.: *marijavitą, marijonas, milijonas, valerijonas* ir kt.

c) Trumpasis *e* rašomas: *metras, poetas, poezija, sistema-emos, tema-emos*, taip pat *bufetas, buketas, kotletas, kvartetas, sonetas, etiketė, koketė, servetė*, bet: *alėja, epopėja, idėja* (bet: *idealas*).

d) Ilgieji balsiai *y, ū* vartojami šiais atvejais: *aktyvas, archyvas, objektyvas, pozityvas, pozityvus, pozityvizmas, lyra* (muzikos instrumentas), *lyrikas, lyrizmas, satyra, satyrikas*, bet: *anonimas, fizika, stilius, tipas, naivus, subtilus*, taip pat *dizelis, lira* (italų pinigai), *intriga, Krimas*. . .; *kultūra, mūza, literatūra, natūra, natūralus, natūralizmas*, bet: *biuras, klubas, komuna, kubas, muzika, unija*. . .

e) Sen. graikų dvibalsės *ai* vietoje rašoma *e*: *archeologija, paleolitas, pedagogija, pedologija, sfera*. Čia išimti sudaro graikas (bet: *grecizmas*), *archaiškas, archaizmas*.

Iš sen. graikų kalbos dar rašoma: *kentauros, kedras, kiklopas, kiparisas*, bet kiti, iš tos pat kalbos kilę, tik per kitas kalbas į mūsų kalbą patekę žodžiai vietoj gr. *k* turi *c*, pvz.: *ciklas* (lot. *cyclus* iš gr. *kyklos*), *ciklonas, cilindras* (lot. *cylindrus* iš gr. *ky-lindros*), *cinikas* ir kt.

f) Priebalsis *l* prieš *a, o* kai kuriose svetimybėse tariamas kietai: *klasė, planas, palatalizacija, logika, filosofija*. Bet prieš *a* šios rūšies žodžiuose dažnai vartojamas ir minkštasis *l*, kuris žymimas raidėmis *li*, pvz.: *asimiliacija, instaliacija, kanceliarija, populiarius, reguliaminas, regularus, reliacija, reliatyvus, reliatyvizmas*.

g) Sen. graikų ir lotynų *s* vietoj dažnai rašoma *z*: *dinozauras, ichtiozauras, divizija, dizenterija, mezolitas, ofenzyva, prozodija, prozopopėja*. Kiek rečiau tokiais atvejais vartojama *s*: *disertacija, filosofas, disidentas, sintaksė* ir kt.

2. Tikrinės svetimybės

Svetimieji tikriniai vardai lietuvių raštų kalboje vartojami nevienodai: vieni iš jų transkribuojami, rašomi, kaip tariami, kiti tik iš dalies pakeičiami arba net ir visai nekaitomi. Bet tiek vienu, tiek kitu atveju tenka laikytis tam tikros tvarkos.

Visų pirma tikrinės svetimybės rašomos iš tarimo, kaip jos lietuvių kalboje jau nuo seniau yra įsigalėjusios, pvz.: *Ardėnai, Asyžius, Avinjonas, Balzakas, Bazelis, Breslavas, Betliejus, Briuselis, Ciurichas, Čenštakava, Čikaga, Dancigas, Dekartas, Drezdenas, Ekvadoras, Florencija, Glazgovas, Gotfridas, Grinvičas, Gvatemala, Jeruzalė, Kopenhaga, Krokuva, Lafontenas, Leipčigas, Liucerna, Liverpulis, Lozana, Luvras, Makiavelis, Marselis, Meksika, Misisipė, Miunchenas, Musolinis, Neapolis, Nešatelis, Niujorkas, Niutonas, Oksfordas, Paduva, Pasteras, Plimutas, Rentgenas, Reomiūras, Skotas, Šanchajus, Šekspyras, Šileris, Stutgartas, Talinas, Tartiušas, Toričelis, Torontas, Toskana, Tulūza, Urugvajus, Varšuva, Vašingtonas, Vavelis, Versalis, Viljamas, Volteras, Zalcburgas* ir kt.

Transkribuojant tikrines svetimybes, laikytinasi tokių dėsnių:

a) Antikiniai vardai rašytini, kaip jie jau įprasti ar linkstama juos tarti, pvz.: *Achilas, Afroditė, Alkibiadas, Andromachė, Antėjas, Antigonė, Ariadnė, Aristidas, Aristotelis, Atėnai, Atėnė, Dionisas(?)*, *Edipas, Egiptas, Enėjas, Eolija, Eschilas, Euripidas, Ezopas, Hadas, Hektoras, Helada, Hera, He-*

lespontas, Heraklitas, Herodotas, Heziodas, Hiparchas, Homeras, Menelajus, Odisėjas, Peloponesas, Periklis, Platonas, Prometėjas, Sofoklis, Sokratas, Termopilai, Tesalija, Zeusas; Cezaris, Ciceronas, Flavijus, Gaėjus, Grakchas, Hanibalas, Horacijus, Katilina, Katulas, Klaudijus, Oktavianas, Ovidijus, Plautas, Pompėjus, Seneka, Sula, Titas, Vespasianas.

b) Latviškomis pavardėms su neminkštomis galūnėmis pridedama *-as*, su minkštomis *-is*, pvz.: *Endzelynas, Dravniekas, Pilsniekas, Berzinis, Celminis, Kaktinis, Zarinis* (ne *Kaktinšas, Zarinšas*).

c) Rusiškųjų vardų galūnės *-o, -ij, -yj, -oj, -ič* paverčiamos į *-a, -is, -as, -ojus, -ičius*: *Glivenka, Karolenka; Bielinskis, Gorkis, Žukovskis; Biednas, Budionas; Tolstojus, Trubeckojus; Buličius, Gniedičius.*

d) Jei svetimasis vardas baigiasi tariamu kietu priebalsiu, dažniausiai pridedama galūnė *-as*: *Baironas* (Byron), *Lafontenas* (La Fontaine), *Moljeras* (Molière), *Skotas* (Scott), *Šatobrianas* (Chateaubriand), *Šekspyras* (Shakespeare), *Volteras* (Voltaire).

e) Prie svetimųjų vardų su galūne *-i* pridedama *-s*: *Niemis* (Niemi), *Musolinis* (Mussolini), *Pilsudskis* (Pilsudski), *Račinskis* (Raczynski), *Toričelis* (Torricelli).

Galūnė *-is* dažnai pridedama prie vardų, kurie baigiasi priebalsėmis *l, r*: *Hegelis* (Hegel), *Liverpulis* (Liverpool), *Mileris* (Mueller), *Spenseris* (Spencer), *Šileris* (Schiller), bet: *Kirilas, Oskaras* ir kt.

f) Svetimoji galūnė *-a* nekeičiama, o *-e* paverčiama į *-ė*: *Almaviva, Kasablanka, Kordoba, Sevilija; Dantė, Getė* (Goethe), *Heinė*.

g) Tokie prancūzų vardai kaip *Bovė* (Beauvais), *Dodė* (Daudet), *Mejė* (Meillet), *Mirabo* (Mirabeau), *Monteskjė* (Montesquieu), *Ruso* (Rousseau), *Tardjė* (Tardieu) ir kt. nelinksniuojami.

ATITAIŠYMAS

Š.m. liepos-rugpjūčio numeryje kalbos skyriuje (249 psl.) spaustuvėje įsivėlė korektūros klaida. Ten buvo parašyta — "*Atsakymai į klausymus*". Labai malonu, kad

kai kurie skaitytojai tuoj tai pastebėjo ir kreipėsi į redakciją, klausdami, ar dabar jau taip rašoma. Žinoma, kad ne. Turi būti ne "klausymus", bet "klausimus". *Klausymias* yra nuo veiksmazodžio *klausyti*.

TRUMPAI IŠ VISUR

- Monaco princesė Grace Kelly, buvusi JAV filmų žvaigždė, padarė tris įkalbėjimus, užtrunkančius po pusvalandį. Juose ji, įprašyta kun. Patrick Peyton, skatina dažniau kalbėti rožinį.

- Wisconsin universitete birželio 24-27 d. įvyko trečioji metinė religijos ir darbininkijos atstovų konferencija. Buvo svarstoma, kaip galėtų Bažnyčios ir darbininkijos atstovai jungtinėmis jėgomis sėkmingiau kovoti prieš ekonominis sunkumus.

- Skotijos protestantų laikraštis "The Monthly Review" parašė straipsnį, kuriame skelbia, kad protestantai turėtų pasimokyti iš Katalikų Bažnyčios, jeigu nori išsilaikyti ir nesužlugti. Laikraščio redaktorius kun. Donald Macleod straipsnyje pažymėjo, kad "katalikų novicijai yra gerai paruošti, kunigai yra tinkamai paskirstyti, pasauliečiai sumaniai įtraukiami. Kaip mes, palyginamai, esame atsilikę! Neturime žymių pamokslininkų. Neturime geros švietimo programos. Jokio evangeliško balso komunikacijos priemonėse". Skotijoje yra apie 5 mil. gyventojų, kurių 1 milijonas Skotijos Bažnyčios narių, o katalikų yra apie 820.000.

- JAV ekumeninio sąjūdžio kovai prieš alkį pasaulyje pirmininkas kun. Robert Coll paskelbė, kad apie 15 milijonų žmonių pasaulyje kasmet miršta nuo alkio ir bado.

- Vietname komunistai stiprina religinį persekiojimą. Nuo 1975 m. daugiau kaip 200 katalikų kunigų buvo suimti, visos seminarijos, išskyrus vieną, uždarytos. Persekiojami ir protestantai bei budistai. Apie 50 protestantų kunigų internuoti vadinamose perauklėjimo stovyklose, didžioji protestantų seminarija uždaryta. Budistų jaunimui draudžiama ruoštis religiniam gyvenimui. Tikintieji yra priversti veikti pogrindyje.

- Okupuotoje Lietuvoje birželio 6 d. įšventinta 18 naujų kunigų, baigusį seminariją Kaune. Šventimus 16-kai suteikė Kauno ir Vilkaviškio vyskupijų administratorius vysk. L. Povilonis, o dviem Panevėžio vyskupijos diakonams šventimus suteikė Panevėžio vyskupijos administratorius vysk. R. Krikščiūnas. Vilniaus vyskupija gavo 5 naujus kunigus, Kauno arkivyskupija 4, Telšių ir Kaišiadorių po tris, Vilkaviškio vyskupija vieną.

• JAV katalikų skaičius pamažu auga, ir 1980 m. duomenimis, šiame krašte katalikų Bažnyčia turėjo 50,4 mil. narių, Jungtinė metodistų Bažnyčia — 9,58 mil., liuteronų — 2,35 mil., Kristaus Bažnyčia turi 1,73 mil., presbiterionų — 2,42 mil., episkopalų — 2,78 mil., adventistų — 571.141, mormonų — 2,81 mil. Duomenis pateikė JAV ir Kanados bažnyčių metraštis.

• San Francisco arkivyskupas John Quinn pakvietė Motiną Teresę atidaryti jos įkurto Meilės misininkų vienuolyno noviciatą jo vyskupijoje. Iki šiol tas vienuolynas turėjo noviciatą Romoje, bet įkūrus šį naują noviciatą, jame bus ruošiamos seselės JAV-bėms ir Centrinei Amerikai.

• Prel. Liudvikas Mendelis, ilgametis Šv. Alfonso parapijos, Baltimorėje, klebonas, mirė liepos 15 d., sulaukęs 84 metų amžiaus. Buvo lietuviškos dvasios žmogus, uolus kunigas. Tą pačią savaitę, liepos 12 d., mirė ir jo brolis kun. Jonas F. Mendelis, 82 m., paskutiniu metu sirguliavęs ir gyvenęs Ft. Lauderdale, Floridoje.

• Arkiv. Jonas Bulaitis įteikė savo skiriamuosius raštus Centro Afrikos prezidentui Kolinghba, tapdamas tos respublikos nuncijumi.

• Danijos ministras pirmininkas Jorgenson pareiškė spaudai, kad Danija, Norvegija ir Švedija ruošiasi užmegzti diplomatinis ryšius su Vatikanu.

• Okupuotoje Lietuvoje Kaišiadorių apaštalinio administratoriumi paskirtas vysk. Vincentas Sladkevičius, buvęs tos vyskupijos augziliaras, bet okupantai tada jam neleido eiti pareigų. Telšių vyskupijos ir Klaipėdos prelatūros apaštalinio administratoriumi paskirtas kun. Antanas Vaičius, kuris pakeltas į vyskupus. Vysk. Sladkevičius yra gimęs 1920 m., kunigu įšventintas 1944 m., vyskupu 1957 m. Naujasis vyskupas A. Vaičius yra gimęs 1926 m., kunigu įšventintas 1950 m. Vysk. Julijonas Steponavičius ir toliau pasilieka Vilniaus apaštalinio administratoriumi, bet okupantai jam neleidžia eiti pareigų.

• Iš Lenkijos kalėjimo slapta išsiųstas laiškas praneša, kad ten kaliniai mušami, daugelis dėl blogo maisto serga, iš kalinių atimami religiniai daiktai. Politiniai kaliniai turi net blogesnes sąlygas už kriminalinius. Paskutiniu metu nemažai politinių kalinių paleista. Išleistos visos moterys.

• JAV-se, Springfielde, Mo., Šv. Onos karmelitų vienuolyno bažnyčioje birželio 30 d. aukojo pirmas Mišias kun. James Parker. Jis yra buvęs episkopalų kunigas, vedęs, turi dvi dukteris, bet jis perėjo į katalikybę ir buvo įšventintas katalikų kunigu.

• Jonas Kuprionis, miškininkas, profesorius, skautų veikėjas, mirė liepos 8 d. savo namuose Van

Nuys, Calif., sulaukęs 80 m. Jau anksčiau negalavo širdimi. Buvo pažangus mokslininkas, veiklus visuomenininkas, laikraštininkas.

• Nauju Čikagos arkivyskupu vieton mirusio kard. Cody paskirtas Cincinnati arkivyskupas Joseph L. Bernardin, 54 m. amžiaus. Jo tėvai — imigrantai iš Italijos. Tėvas buvo granito skaldytojas, mirė vėžiu, kai dabartiniam arkivyskupui tebuvo 6 m. Motina tebėra gyva, 77 m., slaugymo namuose. Būsimasis arkivyskupas mokėsi parapinėj mokykloj, baigė Columbia aukšt. mokyklą. Lankė Carolinos universitetą, besimokydamas ir dirbdamas. Universitete tris semestrus studijavo mediciną, bet, bedirbdamas ligoninėj, nusprendė tapti kunigu. Lankė Švč. Marijos kolegiją Kentucky, o paskui įstojo į Švč. Marijos seminariją Baltimorėj. Studijas gilino Katalikų universitete Vašingtone, kur gavo pedagogikos magistro laipsnį. Čikagos De Paul universitetas, pagerbdamas jį, išrinktą JAV vyskupų konferencijos prezidentu, suteikė jam daktaro laipsnį. Kunigu įšventintas Kolumbijoj 1952 m. Tarnavo įvairiose bažnytinėse pareigose Charlstone, S.C., kol popiežius Paulius VI jį 1966 m. paskyrė Atlantos vyskupu-padėjėju. 1968 m. jis buvo perkeltas į Vašingtoną ir paskirtas JAV vyskupų konferencijos ir JAV katalikų konferencijos gen. sekretoriumi. 1972 m. buvo paskirtas Cincinnati arkivyskupu. Į Čikagos arkivyskupo pareigas įvesdintas rugpjūčio 25 d., arkiv. Bernardin yra parodęs daug prielankumo lietuviams. Jis lietuvių delegaciją net yra pakvietęs pietų. Vyskupų susirinkime pravedė rezoliuciją, kurioje buvo suminėta Lietuva. Cincinnati arkivyskupijos laikraštis yra išspausdinęs jo ilgą straipsnį apie persekiojimus Lietuvoje.

• Solistė Nancy Jo Mann, kai ją paliko vyras, giminių įkalbėta nusprendė daryt abortą. Klinikoje jai buvo įleista druskinių skysčių, kurie graužia negimusį ir būna aborto priežastimi. Solistė pasakoja, kad ji pajutusi, kaip kūdikis iščiose spurda. Visa to ji buvo taip paveikta, kad dabar pradėjo akciją, pavadintą: "Women Exploited by Abortion". Važinėja po įvairias JAV vietas, vesdama kovą prieš negimusį kūdikį žudymą.

• Italijos parlamento priimtu įstatymu per keturis mėnesius iš Italijos galima nemokamai siųsti į Lenkiją maisto, rūbų, vaistų ir kitas siuntas paštu.

• Vatikane išspausdintas pirmas mišiolas ekarunų kalba, kurią naudoja apie pusė milijono gyven-tojų Mozambique, Afrikoje.

• Tasmanijos laikraštis "Togatus" išleido dokumentinį priedą apie Sovietų Sąjungoje kalinamus sąžinės kalinus. Pusė leidinio skirta lietuviams kalinams.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Dr. Jonas Grinius. GROŽIS IR MENAS. Estetikos pagrindai. Antrasis pataisytas ir papildytas leidimas. Išleido Katalikų mokslo akademija 1981 m. Romoje. 400 psl., 37 iliustracijos.

Juozas Brazaitis. RAŠTAI. III tomas. Literatūros baruose, knygų vertinimai, tautosaka. Išleido "Į laisvę fondas lietuviškai kultūrai ugdyti" 1982 m. Aplankas ir viršelis Ados Sutkuvienės. Redakcinė komisija: Alina Skrupskelienė, Česlovas Grincevičius. 568 psl., kieti viršeliai, kaina nepažymėta.

Ichokas Meras. SARA. Romanas. Išleido Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas 1982 m. Čikagoje (7338 S. Sacramento Ave., Chicago, IL 60629). Aplankas Raimundo ir Lidijos Kazlų. 160 psl., kieti viršeliai, kaina 8 dol.

THE CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA. Vol. 1. Nr. 1-9, 1972-1974. Išleido Kronikoms leisti draugija (6825 S. Talman, Chicago, IL 60629) Vilniaus universiteto 400 metų sukakčiai paminėti. Išvertė Nijolė Gražulienė. Įvadą parašė V. Vardys. Spaudė Loyola University Press. 457 psl., kieti viršeliai, kaina nepažymėta.

Bronius Kviklys. LIETUVOS BAŽNYČIOS. II tomas — Vilkaviškio vyskupija. Išleido Lithuanian Library Press — Amerikos lietuvių bibliotekos leidykla 1982 m. Architektūriniai tekstai: dr. inž. Jurgis Gimbutas. Redakcija: kun. Pijus Brazauskas, Bronius Kviklys, Juozas Mažeika, Anicetas Tamošaitis, S.J., kun. dr. Juozas Vaišnora, M.I.C. Redakcijos artimi talkininkai: vysk. Vincentas Brizgys, Jonas Dainauskas, kun. Juozas Duoba, M.I.C., Nijolė Gražulienė, Algimantas Kezys, S.J., Vincas Lukas. Žemėlapiai: Albinas Karnius, Rimantas A. Žemaitaitis. Dailininkas ir techninis redaktorius Petras Aleksa. Tekstą rinko Aleksandras Pakalniškis, Jn. Spausdino M. Morkūno spaustuvė, 3001 W. 59th St., Chicago, IL 60629. 480 psl., didelis formatas, daug iliustracijų. Tiražas — 2000 egz.

CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA. No. 50. Leidžia Kunigų Vienybė.

Kun. dr. Juozas Vaišnora, M.I.C. ERZBISCHOPF JURGIS MATULAITIS. Ein Apostel der lebendigen Kirche. 50 psl. vokiečių kalba knygelė apie arkiv. Jurgį Matulaitį.

Vyskupas Vincentas Brizgys. NEIŠSKIRIAMY TRYŠ NEŽINOMIEJI. Žmogus, pasaulis, Dievas. Sekant Roberts Geulluy "La vie de foi et Tashes terrestres". Spausdino "Draugo" spaustuvė 1982 m. 264 psl., kaina 5 dol.

SVIETIMO GAIRĖS. Lietuviškojo ugdymo žurnalas mokyklai ir šeimai. Nr. 27. Leidžia JAV LB Švietimo taryba. Redaguoja Stefanija Stasienė, 18112 Windward Rd., Cleveland, Ohio 44119. Administratorius Juozas Plačas, 3206 W. 65th Pl., Chicago, IL 60629. Išleina du kartus per metus. Prenumerata 4 dol.

KUR GINTARAI... Šiuo vardu Montrealio lietuvių jaunimo ansamblis "Gintaras" išleido įdomią ilgą grojimo plokštelę, susidedančią iš žodžio, dainos ir muzikos, atliekamos liaudies instrumentų orkestro. Plokštelė labai įvairi, nenuobodi, puikiai sutvarkyta. Ją išklausius, pasidaro gaila, kad jau pasibaigė... Plokštelės kaina — 10 dol. Ją galima įsigyti knygų platinimo kioskuose, krautuvėse, laikraščių leidyklose arba tiesiog rašant plokštelės platinimo koordinatoriui Irenai Lukoševičienei, 479 Bourbonnais, La Salle, P.Q. H8R 2Z2, Canada.

DAINAVA 25. Redagavo Vacys Rociūnas. Išdėstymą projektavo Paulius Jurkus. Viršelį piešė Nijolė Palubinskienė. ALRKF Jaunimo stovyklos leidinys "Dainavos" 25 metų sukakčiai paminėti. Leidinio mecenatai: Leonas ir Danutė Petroniai. Didelis formatas, 80 psl., daug iliustracijų.

Karolė Pažėraitė. SVETIMI VĖJAI. Viršelis Ados Korsakaitės-Sutkuvienės. 200 psl., kaina 6 dol. Spaudė M. Morkūno spaustuvė 3001 W. 59th St., Chicago, IL 60629. Šiame romane autorė atvaizduoja atsikuriančios Lietuvos gyvenimą, kurį žiauriai sužaloja ir sugriaua okupantai, įsiveržę iš Rytų ir Vakarų.

Vladas Kulbokas. LIETUVIŲ RELIGINĖ POEZIJA. "Krikščionis gyvenime" leidinys, išleistas autoriaus lėšomis 1982 m. Kieti viršeliai, 268 psl., kaina nepažymėta. Čia apžvelgta visa lietuvių religinė poezija nuo protestantų ir katalikų senųjų giesmynų iki partizanų poezijos.

SUBATOS VAKARĖLĖ. Vokietijos lietuvių jaunimo sąjungos išleistas dainynėlis. Daugiau kaip šimtas lietuviškų dainelių su gaidomis dviem balsams. Tai yra vienas geriausių iki šiol išleistų dainynėlių: taisyklinga kalba, tikslus tekstas, ko pasigendama kartais kituose dainynėliuose. Užsisakyti galima šiuo adresu: Ramunė Buivys, Romuva, 684 Lampertheim 4, West Germany. Kaina — 7 vokiškos markės (3.50 dol.). Platintojams — tik 5 markės.

Filatelistų draugijos "Lietuva" APŽVALGINIS LEIDINYS 1946-1981 m. Redagavo E. Jasiūnas. Meninis apipavidalinimas ir techninė priežiūra A. Beleskos. Spaudė M. Morkūno spaustuvė. Leidėjo adresas: 3329 W. 66th St., Chicago, IL 60629. Didelis formatas, kieti viršeliai, 88 psl., daug iliustracijų.

DVIDEŠIMT KETVIRTASIS "LAIŠKŲ LIETUVIAMS" KONKURSAS

Dvidešimt ketvirtasis konkursas bus atskirai suaugusiems ir jaunimui. Suaugusiems skiriama tema — **Šiandieninės šeimų problemos**. Čia galima rašyti apie įvairiausias šeimų problemas: pasiruošimas šeimos gyvenimui, santykiai tarp vyro ir žmonos, tarp tėvų ir vaikų, kas padeda šeimoms išsilaikyti, kas jas griauia, pavydas šeimoje, skyrybos, neištikimybė, mišrios šeimos (religiniu, tautiniu, išsilavinimo atžvilgiu), problemos, vykstant gyvenimo permainoms ir t.t.

Jaunimui skiriame šešias temas: 1. Kaip vertinti mūsų jaunimo tikėjimą? 2. Jaunimo pažiūra į moralę. 3. Užuoat keikus tamsą, geriau uždegti bent mažą žvakutę. 4. Ar nauda, ar našta būti lietuviu svetimame krašte? 5. Ar galima išlikti lietuviu be lietuvių kalbos? 6. Vyresnieji nesuprantami: vienaip kalba, kitaip elgiasi.

Vyresniųjų rašinio ilgumas turėtų būti maždaug 2000-3000 žodžių, jaunesniųjų — gali būti trumpesnis. Straipsniai, pasirašyti slapyvardžiu, įdėjus atskirame vokelyje savo tikrąjį pavardę, adresą ir telefoną, turi pasiekti redakciją ne vėliau kaip 1983 m. kovo mėn. 15 dieną.

Vyresniesiems skiriamos trys premijos: I — 200 dol. (mecenatai Gediminas ir Sofija Mickevičiai), II — 150 dol. (mecenatas Vytautas Vizgirda), III — 100 dol. (mecenatė Veronika Janušaitienė). Jaunesniesiems skiriamos taip pat trys premijos: I — 75 dol. (mecenatas N.N.), II — 50 dol. (mecenatė Stefanija Rudokienė), III — 25 dol. (mecenatas N.N.).

Jaunimo konkurse gali dalyvauti asmenys iki 25 metų amžiaus, o vyresniųjų — visi. Laimėtojams premijos bus įteiktos "Laiškų lietuviams" metinėje šventėje gegužės mėn. 1 d. Jaunimo Centre.

"LAIŠKŲ LIETUVIAMS" EKSKURSIJA

Ateinančiais metais ruošiamo ekskursiją į Skandinaviją. Aplankysime Norvegiją, Švediją, Suomiją ir Daniją. Planuojame išvykti birželio 4 d. ir grįžti birželio 22 d. Plačiau apie šią ekskursiją pranešime kitame numeryje. Kas nori važiuoti, jau dabar gali pranešti redakcijai.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarlis. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telef. 737-8400. Nekalto Prasidėjimo Šv. Marijos Seserų spaustuvė, Putnam, CT 06260. Metinė prenumerata — 8 dol., atskiras numeris — 80 centų.